

Prof. Jacek Malejczyk
Kierownik Katedry i Zakładu

Janusz Komender
Kazimierz Ostrowski
Stanisław Moskalewski

Katedra i Zakład Histologii i Embriologii

nazwa w 2007 r.
pierwsza nazwa – Katedra Fizjologii i Histologii Szkoły Głównej

Wiek XIX

Tradycja nauczania histologii w Warszawie sięga lat 60. XIX w. *Początkowo w roku 1858/59 łączono nauczanie fizjologii i histologii. Wykłady prowadził Antoni Kryszka (ryc. 1), po nim, w latach 1859/60 i 1860/61, Wiktor Feliks Szokalski (ryc. 2). Równocześnie z nim od 3 listopada 1859 r. fizjologii eksperymentalnej z histologią nauczał **Henryk Ferdynand Hoyer** (ryc. 3) (1834-1907), któremu powierzono Katedrę Fizjologii i Histologii w Szkole Głównej, przekształconą w Katedrę i Zakład Histologii i Embriologii. Henryk Fryderyk Hoyer, mając gruntowne przygotowanie do badań histologicznych, zebrał w Warszawie prężny zespół współpracowników, którzy znani są na świecie dzięki znakomitym publikacjom. Do tego zespołu należeli m.in.: wybitny botanik Edward Adolf Strasburger (1844-1912), wybitny anatom Zygmunt Laskowski (1841-1928), znany zoolog Józef Nusbaum-Hilarowicz (1859-1917) i Wacław Mayzel (1847-1916). Z pracownią Hoyera związanych było wielu lekarzy, którzy zajęli się medycyną kliniczną, np. Teodor Dunin (1854-1909), Zygmunt Kramsztyk (1849-1920), Władysław Matlakowski (1851-1895), Józef Peszke (1845-1916). Zespół ten pracował początkowo w Pałacu Staszica, a później w Pałacu Kazimierzowskim. Hoyer był również autorem pierwszego polskiego podręczni-

* Ostrowska T.: *Dzieje studiów lekarskich w Warszawie (1789-1944)*, [w:] *Dzieje I Wydziału Lekarskiego AM w Warszawie*, t. I, s. 17.

ka histologii – *Histologia ciała ludzkiego*, wydanego w Warszawie w 1862 r. W czasie przygotowywania podręcznika do druku Hoyer współpracował ze studentami, którzy słuchali jego wykładów, bowiem nie opanował na tyle dobrze języka polskiego, aby mógł sam tę pracę wykonać. Zespół Hoyera stał się prawdziwie europejskim zespołem badawczym, znanym z udziału w kongresach i zaproszeń na wykłady. Henryk F. Hoyer jest do dziś znany jako ten, który odkrył (w 1876 r.) zespolenia tętniczo-żylnie i opisał ich budowę. Zbadał także morfologię zakończeń nerwowych w rogówce. Najważniejszym jednak odkryciem o fundamentalnym znaczeniu do dziś było opisanie przez Wacława Mayzla w 1875 r. mitozy w komórkach zwierzęcych. Z wielu publikacji wynika, że pomimo bardzo trudnych warunków politycznych i związanych z nimi licznych reorganizacji Uczelni, w tym właśnie okresie przeprowadzono w Warszawie nowoczesne badania naukowe, ściśle związane z medycyną. W 1895 r. Hoyer zrezygnował z pracy czynnej na Uczelni. Odeszło też wielu jego współpracowników. Nowymi pracownikami byli mianowani głównie Rosjanie, a ich dokonania nie zachowały się w naszej pamięci. Po Henryku Ferdynandzie Hoyerze Katedrę i Zakład (którym kierował do 1894 r.) przejął Aleksander Aleksandrowicz Kołosow (ryc. 4) i prowadził aż do roku 1915. W 1901 r. pod redakcją Hoyera wydano jednak uniwersytecki podręcznik histologii, napisany przez najwybitniejszych polskich uczonych tego czasu.

Zakład Histologii i Embriologii Uniwersytetu Warszawskiego (1916-1950)

Na początku XX w. Carski Uniwersytet Warszawski wybudował dla potrzeb Wydziału Lekarskiego kompleks budynków pomiędzy obecnymi ulicami Chałubińskiego, Oczki, Nowogrodzką i Placem Starynkiewicza. Wówczas powstał Teatr Anatomiczny (obecne Anatomicum) przeznaczony dla zakładów teoretycznych Wydziału Lekarskiego i budynki Szpitala im. Dzieciątka Jezus, które w latach późniejszych podlegały przebudowie, ale nadal służą nauczaniu studentów i pracy badawczej. W Anatomicum od ponad stu lat mieści się Zakład

Ryc. 1. Prof. Antoni
Kryszka
Wykładowca fizjologii
i histologii
w latach 1859-1860

Ryc. 2. Prof. Wiktor F.
Szokalski
Wykładowca fizjologii
i histologii
w latach 1860-1861

Ryc. 3. Prof. Henryk F.
Hoyer
Kierownik Katedry i Zakładu
w latach 1860-1894

Ryc. 4. Prof. Aleksander Aleksandrowicz Kołosoł
Kierownik Katedry i Zakładu
w latach 1895-1915

Ryc. 5. Prof. Mieczysław Konopacki
Kierownik Zakładu
w latach 1916-1939

Histologii i Embriologii. W roku 1914, w czasie trwania I wojny światowej, ewakuowano kadrę nauczającą i niemal cały majątek ruchomy Wydziału Lekarskiego do Rostowa nad Donem i do Tambowa. Interesujące, że w latach 20. XX w. powstał w Rostowie Instytut Medyczny, który kontynuował tradycje Carskiego Uniwersytetu Warszawskiego. Niemniej jednak w roku 1916, po opuszczeniu Warszawy przez Rosjan, utworzono Uniwersytet Warszawski, w którym znalazło się pięć Wydziałów, m.in. Lekarski i nieco później Farmaceutyczny. Organizację Zakładu Histologii i Embriologii powierzono **prof. dr. hab. n. med. Mieczysławowi Konopackiemu** (1880-1939).

Profesor Mieczysław Konopacki (ryc. 5) studiował na Wydziale Biologii w Warszawie, gdzie uzyskał doktorat. Na skutek działalności niepodległościowej został aresztowany i osadzony na Pawiaku. Po zwolnieniu wyjechał do Krakowa, gdzie studiował medycynę na Uniwersytecie Jagiellońskim. W tym okresie współpracował z wybitnym embriologiem – Emilem Godlewskim, a następnie przeniósł się do Lwowa, gdzie ukończył studia lekarskie. Odbił również staż w Zakładzie prof. Władysława Szymonowicza i uzyskał w 1913 r. *veniam legendi* w zakresie histologii. W czasie I wojny światowej służył w Legionach, a po ich rozwiązaniu wrócił do Warszawy. Zakład trzeba było zorganizować i wyposażać od nowa. Pierwszymi pracownikami byli: dr Antoni Stefanowski, dr Mieczysław Bogucki, dr Piotr Słonimski i dr Juliusz Zweibaum. W czasie wojny 1920 roku przerwano pracę Zakładu, a pracownicy służyli w jednostkach wojskowej służby zdrowia.

Po wojnie powrócono do organizacji Zakładu. Dzięki darom Zakład zyskał podstawowy sprzęt, m.in. 142 mikroskopy. Na skutek realizacji traktatu pokojowego po wojnie delegacja UW udała się w 1925 r. do Rostowa i Tambowa i odzyskała część mienia Uniwersytetu ewakuowanego w czasie wojny. Dzięki kontaktom zagranicznym wzbogacono Zakład w szereg nowoczesnych metod badawczych. W roku 1926 Juliusz Zweibaum zorganizował w Zakładzie pierwszą w Polsce hodowlę komórek. Piotr Słonimski współpracował blisko z prof. Jean Louis Auguste Brachetem, u którego wykonał badania nad rozwojem układu krwionośnego u płazów. Opracował też jedną z metod histochemicznych do wykrywania hemoglobiny.

W latach 1927-1928 z inicjatywy prof. Konopackiego utworzono Polskie Towarzystwo Anatomiczne. W roku 1931 w Warszawie odbył się zjazd Association des Anatomistes, którego gospodarzem i współorganizatorem był Zakład Histologii. Trzech pracowników Zakładu uzyskało habilitacje: Juliusz Zweibaum w 1925 r., Piotr Sło-

nimski w 1930 r. i Aleksander Elkner w 1938 r. W 1930 r. prof. Konopacki został członkiem Polskiej Akademii Umiejętności.

Zakład rozwijał się dynamicznie i służył pomocą w pracach naukowych wielu osobom. Lista osób, które pracowały w Zakładzie lub współpracowały albo korzystały z pomocy w pracy naukowej, zawiera 38 nazwisk. Najważniejszymi kierunkami badań były doświadczenia nad bruzdkowaniem (Konopaccy), obserwacje nad cytologią komórek hodowanych *in vitro* i nad mikromanipulacją (Zweibaum), początki badań histochemicznych (Słonimski) oraz opisy struktur komórkowych w tkankach (Ostrouch). Wybuch II wojny światowej we wrześniu 1939 r. uniemożliwił dalszy rozwój Zakładu.

Lata wojny 1939-1945

Dnia 25 września 1939 r. prof. Konopacki zginął w czasie bombardowania Warszawy, w drodze do Szpitala Ujazdowskiego. Zespół pozostał bez Kierownika, ale walczył o zachowanie sprzętu i materiałów naukowych. Żona prof. Konopackiego – dr Bronisława Konopacka, która pracowała jako wolontariusz w Zakładzie od roku 1916, wraz z woźnymi i pracownikami technicznymi ratowała w 1939 r. książki i mikroskopy z płonącego Anatomicum. W dniu 14 września 1940 r. ogłoszono zarządzenie władz okupacyjnych o zamknięciu wyższych uczelni, zakazie wstępu byłym pracownikom na tereny uczelni i zakazie używania tytułów akademickich. W Zakładzie Histologii nadal, już nielegalnie, zabezpieczano sprzęt, materiały i książki. W akcji tej brali udział dr Bronisława Konopacka, dr Piotr Baramow, doc. Aleksander Elkner i rysownik Zakładu – pan Megik. Rozpoczął się okres konspiracyjnego nauczania na poziomie akademickim.

Początkowo akcja była słabo skoordynowana i odbywała się głównie w mieszkaniach prywatnych. Wkrótce powstał jednak Uniwersytet Ziem Zachodnich i „Szkoła Zaorskiego”, do nauczania studentów zaangażowano szpitale, organizowano sesje egzaminacyjne i wydawano dyplomy. Wszyscy pracownicy Zakładu Histologii uczestniczyli w tym nauczaniu, chociaż było to bardzo niebezpieczne. W związku z tą pracą doc. Elkner został aresztowany i zesłany do obozu w Gross Rosen, gdzie wkrótce zmarł.

Należy wspomnieć o jeszcze jednej szkole medycznej, działającej w warunkach niezwykłych. Był to tzw. „Kurs Przystosowania do Walki z Epidemiami”, który w getcie warszawskim zorganizowali Ludwik Hirszfild i Juliusz Zweibaum. Na podstawie wysłuchanych na tych kursach wykładów zaliczano po wojnie pewną część teorii medycyny. Była to więc kolejna konspiracyjna uczelnia medyczna.

Wielu pracowników straciło życie w czasie wojny: dr A. Stefanowski zginął w Katinu, dr Cunge w getcie w Warszawie, dr Ostrouch w działaniach frontowych w 1939 r., natomiast doc. Piotr Słonimski zginął wraz z żoną w Powstaniu Warszawskim, pełniąc obowiązki lekarza na Żoliborzu. Ten okres w działalności Zakładu nie mógł przynieść sukcesów naukowych, ale prowadzono kształcenie, wbrew decyzjom okupantów i przekazano tradycje pracy naukowej powojennemu pokoleniu.

Ryc. 6.
Prof. Juliusz Zweibaum
Kierownik Zakładu
w latach 1945-1958

Katedra Histologii i Embriologii w latach 1945-1957

Jesienią 1945 r. rozpoczęto organizowanie jednostek Wydziału Lekarskiego UW. Początkowo korzystano z gościnności Wydziału Weterynarii na Pradze, bowiem ta część miasta była mniej zniszczona. Na stanowisko Kierownika Zakładu Histologii powołano **prof. dr. hab. n. med. Juliusza Zweibauma** (ryc. 6), który – chociaż ranny w Powstaniu – przeżył wojnę i przystąpił do pracy na UW. Zajęcia z histologii odbywały się w budynku szkoły przy ul. Boremlowskiej. W tym czasie pracę w Zakładzie rozpoczął dr n. med. Kazimierz Ostrowski, od początku wysoko oceniany przez prof. Zweibauma.

Dopiero w 1950 r. zakończono odbudowę Anatomikum i przeniesiono do niego część katedr teoretycznych, w tym histologię i embriologię. Dzięki staraniom prof. Zweibauma i prof. Konopackiej reaktywowano (w 1947 r.) Polskie Towarzystwo Anatomiczne i jego organ *Folia Morphologica*. Jedną z ostatnich prac prof. Zweibauma było opracowanie i zredagowanie podręcznika histologii (1954 r.). Był to w tym czasie najobszerniejszy podręcznik histologii w języku polskim, w przygotowaniu którego uczestniczyli histolodzy ze wszystkich ośrodków naukowych w kraju. W roku 1954 powołano prof. Zweibauma do składu powstającej w tym czasie Polskiej Akademii Nauk. Profesor Konopacka objęła kierownictwo Katedry Histologii na Wydziale Weterynarii (w 1952 r.). W roku 1955 powołano na stanowisko docenta dr. n. med. Kazimierza Ostrowskiego, który w tym okresie wystąpił z wojska w stopniu majora. Lata powojenne zaowocowały więc utworzeniem nowego Zespołu, wprowadzeniem hodowli tkanek i histochemii, przygotowaniem nowoczesnego podręcznika i odbudową życia naukowego, bowiem I Zjazd PTA odbył się w Krakowie już w 1949 r.

Profesor Zweibaum, który cierpiał na chorobę Parkinsona i jaskrę, na skutek długiej i ciężkiej choroby zmarł 6 maja 1959 r. Od kilku lat nie uczestniczył bezpośrednio w pracy Zakładu, chociaż często w nim bywał i rozmawiał z pracownikami.

Wpływ historii kraju na losy Zakładu Histologii

Lata 50. XX w. przyniosły znaczne zmiany organizacyjne w życiu akademickim. Wydziały lekarskie i farmaceutyczne zostały oddzielone od uniwersytetów i utworzono z nich akademie medyczne; wprowadzono, na szczęście na krótko, system stopni i tytułów naukowych, jaki obowiązywał w ZSRR. Ze względu na sytuację polityczną i ekonomiczną kraju okres zimnej wojny, cenzurę i inne formy kontroli rozciąganej nad uczelniami, możliwość kontaktów zagranicznych, dostępność nowoczesnej aparatury i odczynników i ogólnie rozwój nauki został drastycznie zahamowany. W późniejszym zaś czasie był silnie uzależniony od zmian zachodzących na szczeblach władzy i aktualnych tendencji politycznych. W okresie stalinizmu

kontakty zagraniczne były, przynajmniej w kierunku zachodnim, całkowicie wykluczone. Dopiero po śmierci Stalina (1953 r.), a następnie dojściu do władzy Władysława Gomułki w październiku 1956 r. nieco zmieniła się polityka w stosunku do nauki i zezwolono na kontakty z Zachodem. Autorzy tego opracowania dobrze pamiętają entuzjazm, z jakim pracownicy Zakładu witali na lotnisku dr. Ostrowskiego, który jako pierwszy z Zespołu brał udział w europejskim zjeździe i po powrocie opowiadał o tym, „jak tam jest”.

W okresie rządów Edwarda Gierka nastąpiło dalsze rozluźnienie w zakresie ograniczeń wyjazdowych i nieco łatwiej było uzyskać środki na zakup wyposażenia. Dopiero jednak od czasu reformy Balcerowicza, wprowadzenia wymienialności złotych i pojawienia się w Polsce przedstawicielstw zagranicznych firm wytwarzających aparaturę naukową i odczynniki stało się możliwe racjonalne gospodarowanie, co prawda skromnymi, ale mającymi realną wartość funduszami przyznawanymi na badania naukowe.

Zakład Histologii i Embriologii w latach 1958-1992

Dla Zakładu Histologii i Embriologii kolejnym i prawdziwym zwrotem okazało się powołanie w 1958 r. na stanowisko Kierownika Katedry **doc. dr. hab. n. med. Kazimierza Ostrowskiego** (ryc. 7).

Dzięki energii, inwencji i inicjatywie nowego Kierownika wprowadzono szereg nowych technik badawczych i rozpoczęto programy badawcze, które zaowocowały licznymi publikacjami. Pod kierunkiem Kazimierza Ostrowskiego prowadzono badania nad indukowaniem tkanki kostnej przez nabłonek pęcherza moczowego. W badaniach tych brali udział Stanisław Moskalewski i Marek Zaleski, a w późniejszym okresie Krzysztof Włodarski i Anna Dziedzic-Gocławska. Prace dotyczące indukcji kości i różnych właściwości tkanek szkieletowych stały się tradycyjną tematyką badań Zakładu i są nadal kontynuowane. Włączyła się do nich także profesor Anna Dziedzic-Gocławska i prowadziła je w Zakładzie Transplantologii. Najpoważniejszym osiągnięciem Zakładu w dziedzinie badania osteogenezy stała się opublikowana w latach 1979-1995 seria prac wykonanych przez prof. Włodarskiego i jego współpracowników nad indukcją kości przez wirusa mięsaka Moloneya i niektóre czynniki stymulujące wydzielanie cytokin.

Docent Ostrowski przetłumaczył pierwsze wydanie podręcznika histochemii znanej angielskiego specjalisty w tej dziedzinie – prof. A. G. Eversona Pearse’a. W Zakładzie zaczęto stosować nowe metody badań histochemicznych, łącząc histochemię ilościową z metodami biochemicznymi. Wprowadzono fizyczne metody utrwalania tkanek, takie jak liofilizacja i *freeze-substitution*. W badaniach tych ustalono, że wiele białek i kwasów nukleinowych traci się w czasie procedury histologicznej. Uczestniczyli w nich, poza prof. Kazimierzem Ostrowskim, także Janusz Komender, Han-

Ryc. 7. Prof. Kazimierz Ostrowski
Kierownik Zakładu
w latach 1958-1992

na Malczewska, Krzysztof Kwarecki i inni. Tadeusz Krassowski, który łączył pracę ginekologa praktyka z badaniami podstawowymi, zajmował się charakterystyką histochemiczną łożyska i miejsca pozostającego po odklejeniu się łożyska.

Kontakty zagraniczne pracowników Zakładu

Po 1956 r. rozpoczął się okres intensywnych, jak na ówczesne warunki, kontaktów zagranicznych i współpracy z różnymi ośrodkami. Docent Ostrowski przebywał w Londynie, w King's College, pracując z prof. J. F. Daniellim i dr. E. A. Barnardem. Wprowadzili wówczas metodę lokalizacji enzymów za pomocą mikroautografii, stosując znakowane izotopami radioaktywnymi inhibitory (np. DFP nieodwracalnie blokujące acetylocholinoesterazę lub proteazy, zawierające serynę w centrum aktywnym). Ten kierunek badań rozwijano następnie dzięki wieloletniej współpracy z prof. Erykiem Barnardem pracującym kolejno w King's College, w Uniwersytecie Stanowym w Buffalo, w Imperial College w Londynie i w Uniwersytecie w Cambridge. Uczestniczyli w nich pod kierunkiem prof. Barnarda i doc. Ostrowskiego: Zbigniew Darżynkiewicz, Jerzy Kawiak, Jan Więckowski, Danuta Rymaszevska, Jolanta Godlewska-Jędrzejczyk, Janusz Komender i Jan Lamprecht. Jolanta Godlewska-Jędrzejczyk, wspólnie z prof. Barnardem przeprowadzili analizę enzymatyczną funkcjonowania płytek motorycznych w mięśniach szkieletowych.

Jerzy Kawiak w 1959 r. pracował wspólnie z prof. J. E. Edstromem w Göteborgu zajmując się ekstrakcją DNA z pojedynczych komórek w mitozie. W tym samym miejscu pracował w późniejszym okresie Zbigniew Darżynkiewicz.

Wojciech Sawicki kształcił się w Fibiger Laboratory w Danii w dziedzinie autoradiografii. Przeprowadził cykl interesujących badań nad zobiektywizowaniem i możliwością zmierzenia wyniku reakcji Feulgena (wykrywającej DNA). Zorganizował w Zakładzie pracownię izotopową, co umożliwiło stosowanie mikroautoradiografii do identyfikacji miejsc wbudowywania się znakowanych izotopami prekursorów kwasów nukleinowych i białek oraz do badania kinetyki cyklu komórkowego. W tym samym laboratorium kierowanym przez prof. Jorgena Kielera pracowali w późniejszych latach Tadeusz Krassowski, Marek Kamiński i Anna Dziedzic-Gocławska.

Stanisław Moskalewski dzięki kontaktom doc. Ostrowskiego otrzymał zaproszenie do Laboratorium Biologii Komórki w Leiden (Holandia), kierowanego przez wybitnego specjalistę w dziedzinie hodowli tkanek – prof. P. J. Gaillarda, i pracował tam na przełomie 1963-1964 r. Opracował wówczas metodę izolacji i hodowli wysp trzustkowych (Langerhansa). W tym samym Laboratorium pracował również w latach 1967-1968, badając przeszczepianie wysp trzustkowych oraz reakcje chondrocytów na bodźce hormonalne. W 1981 r. na wniosek Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu w Leiden JKM Beatrix królowa holenderska powołała go na katedrę im. Boerhaave'a jako profesora histologii doświadczalnej. W czasie tego pobytu zbadał sposób odtwarzania kości przez izolowane osteoblasty.

W latach 1970-1972 w Zakładzie Histologii Uniwersytetu w Liverpoolu, kierowanym przez prof. Normana Hancoxa, przebywał Krzysztof Włodarski, pracując nad indukcją osteogenezy heterotopowej.

Nowe kierunki badań

Dzięki współpracy prof. Ostrowskiego z doktorem, a potem prof. Maksymilianem Plutą Zakład uzyskał mikroskop interferencyjny, który zastosowano do określania suchej masy komórek i ich produktów (Kazimierz Ostrowski, Jan Więckowski, Zbigniew Darżynkiewicz, Jan Abramczuk). Wprowadzono także metody morfometryczne do ilościowej oceny struktur komórkowych. Dalszym krokiem w tej dziedzinie było zastosowanie analizy dyskryminacyjnej oraz analizy Fouriera w ocenie obrazów histologicznych i mikroskopowo-elektronowych (K. Ostrowski, M. Pluta, A. Dziedzic-Goćławska, W. Barańska, M. Konwiński).

W Zakładzie nie zaniechano też badań histo- i cytochemicznych. Janusz Komen-der, Hanna Malczewska i Agata Gołaszewska opracowali reakcję histochemiczną, pozwalającą wykrywać hialuronidazę. Następnie Hanna Malczewska i Janusz Komen-der określili cechy hialuronidazy nerkowej i zlokalizowali ją we frakcjach subkomórkowych.

Kierunek hematologii doświadczalnej, rozwijany przez Stanisława Barańskiego i Przemysława Czerskiego, zaowocował wydaniem atlasu szpiku zwierząt doświadczalnych (Stanisław Barański, Przemysław Czerski i Tadeusz Krzymowski; ryciny sporządziła Danuta Rymaszevska).

W 1965 r. Moskalewski i Kawiak jako pierwsi na świecie rozpoczęli badania nad przeszczepianiem chondrocytów, udowadniając, że przeszczepione izolowane chondrocyty są w stanie odtworzyć chrząstkę podobną do tej, z której pochodzą. Następnie, wspólnie z Danutą Rymaszevską wykazali, że przeszczep chondrocytów allogenicznych wywołuje uczulenie biorcy, a wraz z Aleksandrem Hinkiem zbadali morfogenezę chrząstki sprężystej. Zespół prof. Moskalewskiego (Anna Hyc, Anna Osiecka-Iwan, Jacek Malejczyk, Tomasz Grzela, Jarosław Józwiak, Justyna Niderla) również obecnie wykorzystuje przeszczepy izolowanych chondrocytów do badań nad rekonstrukcją chrząstki stawowej i nad antygenowością chrząstki.

W latach 60. XX w. pojawiła się w Zakładzie problematyka transplantologiczna. Wykonano szereg interesujących badań nad reakcjami wywoływanymi przez przeszczepy w regionalnych węzłach limfatycznych (Kazimierz Ostrowski, Marek Zaleski, Danuta Rymaszevska, Barbara Kossowska-Paul, Ewa Skopińska). Marek Jakóbisiak zbadał skład nacieku komórkowego wokół przeszczepu allogenicznego i autogenicznego skóry. Nad charakterystyką komórek immunokompetentnych pracowali Marek Jakóbisiak, Marek Kamiński i Andrzej Górski.

Pracownicy Zakładu pracowali też na zaproszenie prof. Hilarego Koprowskiego w Instytucie Wistara w Filadelfii. Profesor Koprowski, odwiedzając Polskę, był gościem Zakładu, a w Filadelfii pracowali Wanda Stodolnik-Barańska, Wojciech Sawicki, Stanisław Moskalewski, Marek Pieńkowski i Jan Rowiński, zajmując się głównie wczesnym rozwojem i właściwościami antygenowymi zarodków myszy oraz obecnością wirusów w komórkach jajowych.

Dzięki dobrej opinii, jaką cieszy się Zakład, i wcześniej opublikowanym pracom poświęconym właściwościom chondrocytów w 1974 r. została nawiązana oficjalna, zatwierdzona przez Ministerstwo Zdrowia, współpraca z Zakładem Histologii Instytutu Karolinska. Wspólne badania z Ulfem Fribergiem, Johanem Thybergiem, Stefanem Lohmanderem i innymi prowadzili w czasie dłuższych pobytów Stanisław

Moskalewski, Aleksander Hinek, Andrzej Piasek, Andrzej Pawłowski i Tomasz Książek oraz w czasie krótszych pobyków – Kazimierz Ostrowski. Badania prowadzone początkowo nad syntezą składników macierzy chrząstki zmieniły kierunek i doprowadziły m.in. do wykrycia roli mikrotubul w czynności aparatu Golgiego.

Zakład utrzymywał również przez wiele lat kontakt z Zakładem Histologii Uniwersytetu Medycznego w Lyonie, prowadzonym przez prof. Jean-Claude Czyba. Wielu asystentów Zakładu było zapraszanych na kilkumiesięczne pobyty, w czasie których brali udział w badaniach prowadzonych w banku nasienia. Profesor Czyba jest synem powstańca wielkopolskiego, który po wojnie wyemigrował do Francji. Jest Doktorem Honoris Causa Akademii Medycznej w Warszawie i członkiem zagranicznym PAN.

W związku z funkcjonowaniem przy Zakładzie Banku Tkank (patrz dalej) i wprowadzeniem sterylizacji radiacyjnej przeszczepów tkankowych przeprowadzono szereg badań nad efektami wysokich dawek promieniowania na tkankę kostną. Wykryto stały defekt w kryształach hydroksyapatytu, wywołany przez promieniowanie jonizujące, który stał się markerem napromienianej kości i posłużył do opracowania tzw. dozymetru kostnego (Kazimierz Ostrowski, Anna Dziedzic-Gocławska, Waław Stachowicz, Jacek Michalik i in.) oraz wykonania licznych innych prac, które spotkały się z szerokim zainteresowaniem międzynarodowym.

■ ***Pracownie zlokalizowane w Zakładzie Histologii i Embriologii***

Zespół Zakładu stopniowo rozrastał się i przejmował nowe obowiązki. W latach 60. ubiegłego wieku utworzono Bank Tkank, który z czasem został przekształcony w Zakład Konserwacji Tkank i Narządów przy Katedrze Histologii i Embriologii. Nowym Zespołem kierował Stanisław Moskalewski, a należeli do niego: Marek Jakóbsiak, Anna Dziedzic-Gocławska i Andrzej Komender oraz oddelegowani w tym celu lekarze z wojskowego szpitala – Witold Kurnatowski i Tadeusz Łojek. W 1970 r. przekształcono tę jednostkę w Zakład Transplantologii wchodzący w skład Instytutu Biostruktury, a kierownictwo Zespołu objął prof. Janusz Komender.

Utworzono także osobną samodzielną pracownię, a potem wydzielony Zakład Mikroskopii Elektronowej. Zespołem tym kierowała Wanda Stodolnik-Barańska, a należeli do niego Marian Konwiński i Marek Kujawa, prowadząc liczne prace morfometryczne, m.in. nad przekształcaniem się limfocytów w limfoblasty i zmianami w strukturze mięśni, zachodzącymi u szczurów wysyłanych w kosmos. Po przedwczesnej śmierci prof. Stodolnik-Barańskiej Zakład został w 2003 r. rozwiązany, a jego pracownicy i pomieszczenia weszły w skład Katedry Histologii. Dzieje tego Zakładu zostaną przedstawię w odrębnym opracowaniu dr. Marka Kujawy.

W związku z rozwiązaniem Pracowni Embriologii Doświadczalnej przy II Klinice Ginekologii i Położnictwa oraz przejściem w 1979 r. jej pracowników (dr biol. Ewy Mystkowskiej, dr biol. Aldony Komar, dr biol. Anny Niemierko, dr Alicji Choroszewskiej-Lelicińskiej, mgr Elżbiety Mańkowskiej oraz technika – pani Anny Zajączkowskiej) została utworzona Pracownia Embriologiczna, którą kierował prof. Wojciech Sawicki. W Pracowni tej prowadzono badania nad wczesnymi etapami rozwoju myszy. Po przejściu prof. Sawickiego i dr Mystkowskiej na emeryturę Pracownia została rozwiązana.

Po uzyskaniu dzięki uprzejmości prof. Stefana Krusia, Kierownika Zakładu Anatomii Patologicznej, kilku pomieszczeń na I piętrze Anatomicum i tarasu skierowanego w kierunku dziedzińca szpitalnego doc. Moskalewski utworzył tam Pracownię Hodowli Tkanek. Pracownia ta została następnie przekształcona w Pracownię Biologii Molekularnej Komórki, a jej Kierownikiem został dr hab. n. med. Jacek Malejczyk.

Kandydaci na studentów „niewolnicy” Zakładu

W pewnym okresie osoby, które nie zdały na studia medyczne, mogły uzyskać dodatkowe punkty, pracując bezpłatnie przez rok w placówce służby zdrowia. Zakład był dosyć popularnym wśród kandydatów na studentów miejscem, a żartobliwa nazwa „niewolnik” nie budziła w nikim sprzeciwu. Niektóre spośród tych osób uzyskały po ukończeniu studiów wysoką pozycję w medycynie. Wśród takich kandydatów na studentów znaleźli się m.in.: późniejszy wybitny specjalista w dziedzinie badań nad elastyną – prof. Aleksander Hinek, prof. Andrzej Tokarz – Kierownik Katedry i Zakładu Bromatologii, a także dr n. med. Wojciech Zasacki – Dyrektor Szpitala im. Adama Grucy w Otwocku czy dr n. med. Andrzej Horban – Dyrektor Wojewódzkiego Szpitala Chorób Zakaźnych.

Goście zagraniczni

Zakład był często odwiedzany przez naukowców z innych krajów. Gościli w nim: N. Hancox i J. Kruszyński z Liverpoolu, Portugałów i Elisiejew z Moskwy, A. Rogers z Londynu, K. Smetana z Pragi, R. Tsanev i E. Czakarof z Sofii, E. Pearse z Londynu, Sandritter z Hamburga, J.-C. Czyba z Lyonu, P. J. Gaillard – Prezydent Królewskiej Akademii Nauk Holandii, M. Chevremont z Liège, J. Kieler z Kopenhagi, M. Aron ze Strasburga, E. A. Barnard z Cambridge, I. Krompecher z Debrecen, Janos Szentagothaj z Budapesztu, Hilary Koprowski z Filadelfii, Marshall Urist z Los Angeles, Ulf Friberg i Johan Thyberg z Instytutu Karolinska i wielu innych.

Zadania dydaktyczne Katedry i Zakładu Histologii i Embriologii

Podstawowym obowiązkiem Zakładu było nauczanie cytologii, histologii i embriologii, tej ostatniej w dość ograniczonym zakresie, bo tylko do początków organogenezy. Prowadzono zajęcia dla studentów Wydziału Lekarskiego oraz Oddziału Stomatologicznego. W latach 1966-1968 do programu nauczania wprowadzono cytofizjologię, która stanowiła rozszerzenie cytologii i histologii o podstawy molekularne zjawisk. Przedmiot ten stanowił pomost pomiędzy histologią i fizjologią, a Zakład był pierwszym w Polsce, który realizował go w szerokim zakresie. Było to możliwe dzięki znacznemu różnicowaniu tematycznemu prac prowadzonych w Zakładzie. W czasie ćwiczeń studenci poznawali podstawy histochemii i hodowli tka-

nek, a w miarę rozwoju nauki coraz więcej oddziaływań między komórkami lub komórkami i macierzą pozakomórkową na poziomie molekularnym; naturę i potencjał terapeutyczny komórek macierzystych itd. Studenci mają też możliwość zwiedzenia Banku Tkanki i zaznajomienia się ze znaczeniem przeszczepów biostatycznych w praktyce lekarskiej.

Po utworzeniu II Wydziału Lekarskiego Zakład Histologii prowadzi również, w podobnym jak na I Wydziale zakresie, zajęcia dla kształcących się w nim studentów. Zakład prowadzi także od wielu lat zajęcia dla studentów Wydziału Farmacji, a od utworzenia Wydziału Nauki o Zdrowiu również dla jego słuchaczy. Zakład prowadzi też zajęcia dla studentów anglojęzycznych kursu cztero- i sześcioletniego.

Egzamin dla studentów medycyny składa się z części praktycznej, polegającej na rozpoznawaniu preparatów mikroskopowych, oraz z części teoretycznej – w formie testu.

Podręczniki i skrypty wydawane od 1945 r.

W trosce o poziom kształcenia pracownicy Zakładu pisali bądź tłumaczyli podręczniki dydaktyczne z zakresu histologii i embriologii oraz przygotowywali skrypty. Oto ważniejsze spośród nich:

- *Histologia*, pod red. J. Zweibauma, PZWL, Warszawa 1955,
- Pearse Everson A.G. : *Histochemia teoretyczna i stosowana* (tłum. K. Ostrowski), PZWL, Warszawa 1957,
- Patten B.M.: *Foundations of Embryology*, McGraw-Hill Company, Inc, PZWL, Warszawa 1958,
- Bloom W., Fawcett D.W.: *A Textbook of Histology*, W.B. Saunders Company, Philadelphia, London, PZWL, Warszawa 1962,
- Williams P.L., Wendell-Smith C.P.: *Basic Human Embryology*, Pitman Medical Company, Ltd. London, PZWL, Warszawa 1969,
- Ostrowski K., Krassowski T.: *Embriologia ogólna*, PZWL, Warszawa 1969,
- Ostrowski K., Krassowski T., Pieńkowski M.: *Embriologia ogólna*, wyd. IV, PZWL, Warszawa 1979,
- *Cytofizjologia*, pod red. K. Ostrowskiego i J. Kawiaka, wyd. I-VI, ostatnie w 1990 r., PZWL, Warszawa,
- Ostrowski K.: *Embriologia człowieka*, wyd. III, PZWL, Warszawa 1988,
- *Histologia*, pod red. K. Ostrowskiego, wyd. I – 1988, wyd. II – 1995, znacznie poszerzone, PZWL, Warszawa,
- Sadler T.W.: *Langman's Medical Embryology*, Williams and Wilkins, Baltimore, Med Tour Press International 1990, wyd. pol. – 1993,
- *Mianownictwo histologiczne i cytofizjologiczne*, pod red. W. Sawickiego, PZWL, Warszawa 1998,
- Sawicki W.: *Histologia*, wyd 1-IV (1993, 1997, 2000, 2003), PZWL Warszawa.

Skrypty:

- *Histologia ogólna*. Według wykładów prof. J. Zweibauma w opracowaniu studentów medycyny J. Panasewicza i E. Bernackiego. Nakładem Sekcji Wydawniczej Koła Medyków Stowarzyszenia Samopomocowego Studentów

- Medycyny Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1946. Skrypt w nakładzie 300 egzemplarzy był przepisywany na maszynie do pisania!
- *Histologia ogólna*, J. Zweibaum (oprac. K. Ostrowski), Ośrodek Wydawniczy AM w Warszawie, 1955,
 - *Cytofizjologia*, pod red. W. Sawickiego, wyd. V, Ośrodek Wydawniczy AM w Warszawie, 1989,
 - *Genetyka klasyczna i molekularna*, pod red. W. Sawickiego, Dział Wydawnictw AM w Warszawie, 1991,
 - *Histologia z elementami biologii molekularnej*, pod red. S. Moskalewskiego i W. Sawickiego, Dział Wydawnictw AM w Warszawie, 1995,
 - *Fizjologia molekularna komórki*, pod red. S. Moskalewskiego i W. Sawickiego, Dział Wydawnictw AM w Warszawie, 1998,
 - *Cell Molecular Physiology*, pod red. S. Moskalewskiego i W. Sawickiego, Dział Wydawnictw AM w Warszawie, 1998,
 - *Histology with Elements of Molecular Biology*, pod red. S. Moskalewskiego i W. Sawickiego, Dział Wydawnictw AM w Warszawie, 1998,
 - *Podstawy histologii i embriologii*, pod red. J. Godlewskiej-Jędrzejczyk i S. Moskalewskiego, Dział Wydawnictw AM w Warszawie, 2002. Skrypt przeznaczony dla studentów Wydziału Nauki o Zdrowiu.

Emigracja

Wiele osób rozpoczynających pracę w Zakładzie wyemigrowało na Zachód, co stanowi wielką stratę zarówno dla Zakładu, jak i dla kraju. Należą do nich: Zbigniew Darżynkiewicz, Marek Zaleski, Jan Więckowski, Danuta Rymaszewska-Kossakowska, Marian Konwiński, Jan Abramczuk, Andrzej Pawłowski, Tomasz Książek, Marek Kamiński, Dariusz Górecki, Piotr Siciński, Marek Pieńkowski, Wojciech Grzesik, Jan Czyżyk, Cezary Wójcik.

Refleksje osobiste prof. Kazimierza Ostrowskiego

„Atmosfera w Zakładzie była bardzo dobra i przyjacielska. Zespół Zakładu pracował intensywnie i z reguły prace trwały do późnych godzin nocnych. A nade wszystkim pracowano wspólnie, wspierając się w razie potrzeb. Stanowiliśmy dla obserwatorów z zewnątrz zwarty koleżeński zespół”. W tych sprawach jest zapewne wiele refleksji i wspomnień, które warto zamieścić w historii.

W Zakładzie panował nastrój, który Francuzi nazywają *esprit d'équipe*. Wynikał on ze znaczącej pozycji, jaką Zakład zdołał uzyskać, zarówno w kraju, jak też za granicą, dzięki intensywnej pracy naukowej i szeregowi dobrych publikacji. Zespół współpracowników był młody, a wszyscy rozpoczęli swą karierę jako studenci związani z Zakładem, często od drugiego roku studiów. Nie istniało „samokształceniowe koło naukowe”, zamiast tego każdy student zaproszony do współpracy był przydzielany do asystenta i z nim współpracował, zarówno w laboratorium, jak i w dydaktyce.

Przyjaźnie, które się wtedy zawiązały, trwają najczęściej nadal, a sprzyjały im m.in. wspólna gra w tenisa stołowego w piwnicy Zakładu, a także wspólne rejsy mazurenskie łodzią żaglową, która była własnością Zakładu. Należy również wspomnieć o wyjazdach na narty w Tatrach. Informatyk Zakładu, Paweł Strojny, był instruktorem narciarstwa.

Do współpracy w Zakładzie zapraszano studentów, którzy – oprócz oczywistych talentów – znali także język angielski. Znajomość tego języka była niezbędna, co ujawniano na cotygodniowych zebraniach naukowych, na których obecność była obowiązkowa i rygorystycznie sprawdzana.

Trudnym okresem dla autora opracowania i pośrednio dla Zakładu było jego powołanie do zawodowej służby wojskowej, ukończony w stopniu majora lekarza. Cały rocznik absolwentów roku 1948 został wcielony do wojska. Uzyskałem wojskową nominację na specjalistę II stopnia z dziedziny mikrobiologii. Dzięki staraniom Władz Uczelni i Ministerstwa Zdrowia przeniesiono mnie do służby cywilnej.

Nieocenioną pomocą przez wiele lat służyła Zakładowi sekretarka – pani Wanda Jaworska, później Kaszyńska.

Zakład dbał bardzo intensywnie o współpracę z placówkami naukowymi za granicą. Dzięki dobrym kontaktom kierownictwa Zakładu zapewniono wyjazdy na staże zagraniczne wszystkim bez wyjątku pracownikom naukowym. Kontakty te miały i mają nadal swoje pozytywne konsekwencje. Uzyskiwanie pozwoleń na wyjazdy zagraniczne nie było łatwe. W okresie stanu wojennego doszło do anegdotycznego zdarzenia, które ułatwiło uzyskiwanie paszportów asystentom Zakładu. Niewielu z nich wie o tym. Pewnego dnia, niezapowiedziany, zjawił się u mnie pułkownik Wywiadu Wojskowego, który chciał poznać Zakład prowadzący „intensywną wymianę korespondencji”. Był to historyk z wykształcenia, życzliwy dla nauki i naukowców, i po poznaniu nas – wszystkie planowane wyjazdy były realizowane.

Należy tu podkreślić, że cały Zespół Zakładu był prawie w stu procentach niezwiązany z żadną organizacją polityczną. Z tym stanem rzeczy wiąże się incydent z okresu strajku studenckiego. Studenci okupowali Anatomicum, spali w gabinecie Kierownika Zakładu, ale wzajemne stosunki były pełne kurtuazji i w ciągu dnia nie przeszkadzali w pracy. Pewnego dnia, kiedy wchodziłem do swojego gabinetu, natknąłem się w holu Anatomicum na ogromny napis: „Spowiedź u Profesora Ostrowskiego”. W moim gabinecie spowiadał ksiądz. Może warto i należy wspomnieć, że był to ksiądz Jerzy Popiełuszko.

Nie analizując sytuacji politycznej, należy również wspomnieć, że około dziesięciu asystentów pozostało za granicą. Byli to – i są – bardzo zdolni członkowie Zespołu. Każdy przypadek takiej emigracji powodował zamieszanie i trudności w wyjazdach następnym kandydatów na stypendia zagraniczne. Wyjazdy były w owych czasach ewenementem odbieranym nieraz bardzo emocjonalnie. Mieliśmy też licznych gości z zagranicy zainteresowanych naszymi badaniami, głównie z USA, Anglii, Francji, Szwecji, Danii i Italii. Dbaliśmy jednak ze względów merytorycznych o kontakty z ZSRR. Zwłaszcza Instytuty moskiewskie, a mianowicie Onkologii oraz Ortopedii i Traumatologii, dostarczyły wielu cennych kontaktów i informacji. Najbardziej nieoczekiwanym ewenementem współpracy z zagranicą była propozycja, która wypłynęła z inicjatywy U.S. Environmental Protection Agency. Agencja ta zaproponowała nam współpracę i grant dla wspólnych badań opartych na metodyce

wykrywania stałego defektu w kryształach hydroksyapatytu wywołanego przez promieniowanie jonizujące, opracowanej w naszym Zakładzie. O naszym Zakładzie dowiedzieli się z literatury naukowej.

Bardzo znaczącymi dwoma wyróżnieniami, wynikającymi ze współpracy z zagranicą, był mój Doktorat Honoris Causa uzyskany we Francji (Uniwersytet w Orleanie) oraz zaproszenie do Anglii na roczny pobyt jako Royal Society Invited Professor at the University of Cambridge. Wybrano mnie na członka rzeczywistego Polskiej Akademii Nauk.

Wymuszona wiekiem emerytura (1992 r.) zaakcentowana została zawałem serca, ale Zakład pozostał w kompetentnych rękach prof. Stanisława Moskalewskiego i nadal się pomyślnie rozwija.

Zmiana Kierownika Zakładu

W 1992 r. Kierownikiem Zakładu Histologii i Embriologii, a od 2002 r. Kierownikiem Katedry i Zakładu Histologii i Embriologii został **prof. dr hab. n. med. Stanisław Moskalewski** (ryc. 8).

Na okres jego pracy miały duży wpływ zmiany zachodzące w kraju. Dzięki wprowadzeniu wymiennalności złotówki i jasnego określania wysokości budżetu Zakładu, składającego się z funduszu przeznaczonego na działalność dydaktyczną, funduszu statutowego (Zakład od początku wprowadzenia klasyfikacji decydującej o wysokości przyznawanych funduszy znajduje się w grupie A), środków przeznaczonych na realizację prac własnych i pieniędzy uzyskiwanych na realizację projektów (grantów) badawczych Komitetu Badań Naukowych (KBN) stało się możliwe, w miarę racjonalne, planowanie wydatków. Zamawianie odczynników, co w latach ubiegłych od złożenia zapotrzebowania do jego realizacji trwało nieraz ponad rok i często kończyło się odmową, stało się znacznie łatwiejsze, a okres oczekiwania skrócił się do kilku tygodni. Niestety, wejście ustawy o zamówieniach publicznych i związane z tym skomplikowane postępowanie administracyjne ponownie wydłużyło okres oczekiwania, szczególnie na sprzęt komputerowy.

W 2005 r. prof. Stanisław Moskalewski przeszedł na emeryturę. Nowym Kierownikiem Katedry i Kliniki Histologii i Embriologii został **prof. dr hab. n. med. Jacek Malejczyk** (ryc. 9), którego życiorys przedstawiono w dalszych częściach tego rozdziału.

Ryc. 8. Prof. Stanisław Moskalewski
Kierownik Zakładu
w latach 1992-2005

Aparatura naukowa Zakładu

Wobec dynamicznie rozwijającej się biologii molekularnej, która w wielu dziedzinach zdominowała naukę światową, konieczne stało się zarówno odnowienie wypo-

Ryc. 9.

Prof. Jacek Malejczyk
Kierownik Zakładu
od 2005 r. – nadal

sażenia do współczesnych badań morfologicznych, jak i uzupełnienie go aparaturą do badań z zakresu biologii molekularnej. Dlatego też po zakupieniu wysokiej klasy mikrotomów i mikroskopów z wyposażeniem do badania fluorescencji dużą część środków przeznaczamy na zakup aparatury do biologii molekularnej, np. sprzętu do średniociśnieniowej chromatografii płynów, aparatury do elektroforezy w żelach akrylamidowych i agarozowych, aparatów do transferu rozdzielanych białek i kwasów nukleinowych, aparatu do hybrydyzacji kwasów nukleinowych, aparatów do akwizycji obrazów żeli elektroforetycznych z oprogramowaniem analitycznym, aparatu do autoradiografii bezfilmowej (fosfo-fluorimager) z odpowiednim oprogramowaniem, termocyklerów, nowoczesnych liczników scyntylicyjnych oraz sprzętu podstawowego, takiego jak: wirówka typu Eppendorf, liofilizator i zamrażarki do -70°C i -150°C .

Zakład jest dość dobrze wyposażony w sprzęt komputerowy i większość pracowników ma możliwość korzystania z Internetu. Wyrażnym *signum temporis* jest zmiana sposobu szkolenia studentów – dawniej rozpoczęli oni pracę od samodzielnego zrobienia preparatu histologicznego, obecnie – od nauczania się podstaw techniki hodowli komórek i obsługi aparatury do elektroforezy.

Sytuacja personalna

Dużą zmianę w sytuacji Zakładu spowodowała łatwość wyjazdów zagranicznych i parytet dolara w stosunku do złotówki. W okresie ograniczeń systemowych Zakład przyciągał studentów i nowych pracowników perspektywą wyjazdu do dobrego laboratorium, co łączyło się nie tylko z możliwością prowadzenia interesujących badań, ale pozwalało też w korzystnym układzie zarobić pieniądze na zakup mieszkania i samochodu. Dlatego większość dawnych pracowników Zakładu zrezygnowała z robienia specjalizacji i koncentrowała się na pracy badawczej. Obecnie wyjechać można bardzo łatwo, ale przynosi to głównie korzyść naukową. Ponieważ praca w zakładzie teoretycznym wymaga wyrzeczeń ekonomicznych i nie daje żadnych gwarancji na przyszłość, współczesne pokolenie łączy etatową pracę w Zakładzie z wolontariatem umożliwiającym zrobienie specjalizacji. Jest to niewątpliwie rozsądna postawa, ale w jakimś stopniu musi się przełożyć na wydajność badań.

Drugą istotną zmianę przyniósł system oszczędności wprowadzony przez Władze Uczelni. Zgodnie z zarządzeniem Rektora konieczne było przeniesienie pracowników z wyższym wykształceniem na etaty dydaktyczne. Wymagało to intensywnego szkolenia tych ostatnich, aby mogli prowadzić zajęcia dydaktyczne bez szkody dla studentów, ale, oczywiście, obowiązki dydaktyczne często utrudniają prowadzenie doświadczeń, szczególnie wymagających nieprzerwanej pracy przez cały dzień.

Remonty

Pomieszczenia Zakładu Histologii są dość stare i wymagają gruntownych remontów. Dzięki funduszom uzyskanym z Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej została przeprowadzona wymiana okien oraz remont urządzeń sanitarnych.

Kierowniczką Zwierzętarń przy Zakładzie Histologii została w 1981 r. mgr Elżbieta Mańkowska. Dzięki jej inicjatywie Zakład uzyskał, w ramach programu „Zwierzętarń 98” oraz „Subin 99”, fundusze z Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej na remont i wyposażenie pomieszczeń dla zwierząt. W 2001 r. zlikwidowano Zakład Medycyny Doświadczalnej i Hodowli Zwierząt Laboratoryjnych, przeznaczając budynek, w którym się znajdował, do remontu. Magister Mańkowska przejęła nadzór nad remontem i po powołaniu Pracowni Hodowli Zwierząt Laboratoryjnych i włączeniu jej do Zakładu Histologii objęła opieką także tę Zwierzętarń.

W 2004 r. wyremontowano sekretariat Katedry oraz kilka innych pomieszczeń dzięki uzyskaniu na ten cel środków z Uczelni.

Integracja pracowników

Pracownicy Katedry na ogół lubią swoją pracę i przyjaźnie odnoszą się do siebie. Jednym ze sposobów utrzymywania dobrej atmosfery są jednodniowe wycieczki integracyjne, urządzone corocznie w czerwcu, po egzaminie z histologii. W programie wycieczki jest na ogół przewidziane zwiedzanie wybranego obiektu historycznego lub przyrodniczego, a następnie piknik, często na polanie, przy Muzeum Puszczy Kampinoskiej lub w Zalesiu. Dotychczas zwiedzano Nieborów, kościół w Węgrowie i zamek w Liwie, arboretum w Rogowie, Zamek Książąt Mazowieckich w Czersku, wytwórnię papieru czerpanego w Jeziornej, Muzeum Starożytnego Hutnictwa Mazowieckiego w Pruszkowie, pałac Krasińskich w Opinogórze, klasztor w Czerwińsku, Muzeum Motoryzacji i Pojazdów Zabytkowych oraz Muzeum Etnograficzne w Otrębusach. Pracownicy Katedry dwukrotnie byli w Pułtusku, zwiedzając miejscowe Muzeum i inne zabytki. Za pierwszym razem, po zwiedzeniu miasta, gościli u dr Hanny Malczewskiej, a za drugim, po przejażdżce gondolami po Narwi, odwiedzili mgr Elżbietę Mańkowską. W 2004 r. zwiedzili zamek w Ciechanowie, dokąd zaprosił i zorganizował piknik student z Koła Naukowego – Łukasz Milewski.

Zagadnienia, którymi pracownicy Katedry zajmują się obecnie

Niezależnie od różnych trudności praca naukowa w Katedrze rozwija się dosyć pomyślnie. Aby scharakteryzować zakres problematyki, którą zajmuje się Katedra, zostanie krótko zaprezentowana aktywność naukowa jej pracowników.

Profesor Kazimierz Ostrowski, pomimo przejścia na emeryturę, aktywnie pracuje nad molekularnymi mechanizmami indukcji osteogenezy oraz nad testem *in vitro* określającym aktywność osteoklastów.

Profesor Wojciech T. Sawicki zajmuje się badaniem aktywności białek kanałowych i transporterów oporności wielolekowej błony komórkowej, szczególnie w przed- i poimplantacyjnych stadiach rozwoju zarodków myszy.

Profesor Stanisław Moskalewski prowadzi badania nad antygenowością i przeszczepianiem chondrocytów oraz nad charakterystyką toksyn wytwarzanych przez *C. histolyticum*.

Profesor Krzysztof Włodarski bada potencjał kościotwórczy komórek zrębowych szpiku przeszczepianego w mięsz nerki w różnych układach niezgodności tkankowej oraz zajmuje się analizą komórek zrębowych szpiku ludzkiego w różnych stanach patologicznych.

Profesor Jacek Malejczyk prowadzi badania nad immunopatogenezą endometriozy oraz mechanizmami naturalnej cytotoksyczności przeciwko chondrocytom.

Doktor hab. n. med. Gayane Martirosian prowadzi badania nad izolacją i charakterystyką działania biologicznego toksyn produkowanych przez *C. histolyticum*.

Doktor n. med. Tomasz Grzela prowadzi badania nad biologią molekularną nowotworów i nad mechanizmem rozwoju chorób alergicznych. Jest w trakcie specjalizacji II stopnia z chirurgii.

Doktor n. med. mgr biol. Anna Hyc prowadzi badania nad odpowiedzią komórek błony maziowej na procesy immunologiczne, toczące się w organizmie.

Doktor n. med. mgr biol. Ewa Jankowska-Steifer zajmuje się badaniem komórek satelitarnych mięśni, macierzystych komórek zarodkowych i toksynami *C. histolyticum*.

Doktor n. med. Marek Kujawa zajmuje się badaniem zarodkowych komórek macierzystych. Jest specjalistą w dziedzinie mikroskopii elektronowej i morfometrii.

Doktor n. med. mgr biol. Anna Osiecka-Iwan jest kierownikiem projektu badawczego KBN, dotyczącego identyfikacji antygenu chondrocytów szczura, wywołującego silną odpowiedź po uczuleniu królika.

Doktor n. med. Paweł Włodarski przez ostatnie trzy i pół roku przebywał w USA (UT Southwestern, Dallas, Texas i w University of Pensylwania, Filadelfia), gdzie badał regulację aktywacji kinaz lipidowych z grupy PtdInns4 oraz mechanizm aktywacji kinazy mTOR w chorobach układu limfatycznego. Te ostatnie badania kontynuuje obecnie.

Doktor n. med. Piotr Skopiński zajmuje się badaniem mechanizmu patologicznej angiogenezy występującej u chorych z retinopatią cukrzycową. Jest specjalistą II stopnia w dziedzinie okulistyki. Prowadzi kurs w ramach szkolenia podyplomowego z zakresu okulistyki.

Doktor n. med. mgr chem. Jarosław Józwiak zajmuje się badaniem toksyn produkowanych przez *C. histolyticum* oraz zagadnieniami związanymi z funkcją hamartyny i tuberyny w stwardnieniu guzowatym.

Doktor n. med. Maciej Łazarczyk bada wpływ pentoksyfiliny, leku stosowanego w leczeniu chorób naczyń obwodowych, na rozwój doświadczalnych nowotworów. Uczestniczy także w badaniach nad rozwojem alergii u dzieci. Specjalizuje się w dermatologii.

Doktor n. med. Izabela Młynarczuk-Biały przebywała ostatnio w Instytucie Biochemii Szkoły Medycznej Charité w Berlinie, badając rolę układu proteasom-ubikwityna w ludzkich czerniakach.

Doktor n. biol. Aldona Komar zajmuje się identyfikacją toksyn *C. histolyticum* oraz badaniem antygenów chondrocytów.

Doktor n. biol. Anna Niemierko prowadzi badanie nad embriotoksycznością inhibitorów proteasomów i kalpain.

Doktor n. med. Ryszard Galus współpracuje z prof. Krzysztofem Włodarskim, określając wpływ statyn na indukcję tkanki kostnej. Jest w trakcie specjalizacji z dermatologii.

Lekarz Monika Ołdak ostatnio przebywała w Instytucie Wirusologii Uniwersytetu Kolońskiego, gdzie będzie bronić pracę doktorską. Zajmuje się badaniem komórek nowotworowych powstających pod wpływem onkogennych typów wirusa brodawczaka ludzkiego (HPV). Specjalizuje się w genetyce klinicznej.

Lekarz Łukasz Biały przebywa na urlopie bezpłatnym w Instytucie Biochemii Szkoły Medycznej Charité w Berlinie, badając wpływ IFN gamma na przebieg procesu ubikwitynacji i syntezy białek, ze szczególnym uwzględnieniem krótko żyjących defektywnych produktów rybosomalnych (DriPs).

Lekarz Marta Łazarczyk uczestniczy w badaniach nad wpływem pentoksyfiliny na wzrost guzów nowotworowych u zwierząt. Specjalizuje się w psychiatrii.

Lekarz Agata Hevelke prowadzi badania nad zaburzeniami lipidów w patogenezie suchego oczodołu. Specjalizuje się w okulistyce.

Lekarz Marcin Bury przebywał w Instytucie Biochemii Szkoły Medycznej Charité w Berlinie oraz w Department of Physiology University of Texas Southwestern Medical Center, Dallas, zajmując się biologią proteasomów. Po uzyskaniu doktoratu zaczął pracę w Zakładzie i rozpocznie specjalizację z psychiatrii.

Magister biotechn. Justyna Niderla-Bielińska zajmuje się badaniem procesu keratynizacji komórek pochwłki zewnętrznej włosa.

Pracownicy techniczni Katedry

O potencjale dydaktycznym i naukowym Katedry w znacznej mierze decyduje sprawność i zaangażowanie jej pracowników pomocniczych. Dlatego zostaną oni tutaj pokrótce zaprezentowani. Ponadto opis zakresu zajęć poszczególnych techników pokazuje sposób funkcjonowania Katedry.

Sekretarką Katedry jest pani Stanisława Majcherek, która – poza standardowymi obowiązkami sekretarki – zajmuje się także administrowaniem finansami i pilnuje, aby różne fundusze wydawać zgodnie z przepisami i we właściwym terminie. Opanowała też trudną sztukę rozliczania pensum dydaktycznego.

Do zadań pani Małgorzaty Krzywickiej należą: organizacja strony technicznej zajęć dydaktycznych z histologii i embriologii dla studentów I roku (również anglojęzycznych), uzgadnianie z pracownikami dydaktycznymi najdogodniejszych dla nich terminów ćwiczeń, powielanie materiałów dydaktycznych, wydawanie zestawów preparatów ćwiczeniowych oraz przygotowywanie sprawozdania dydaktycznego.

Pani Maryla Michniewska pełni podobne funkcje, zajmując się organizacją zajęć z cytofizjologii dla studentów II roku. Ponadto wykonuje preparaty ćwiczeniowe i przygotowuje materiał do badań w mikroskopie elektronowym.

Pani Bożena Mecner wykonuje preparaty ćwiczeniowe. Katedra prezentuje studentom ponad 150 różnych preparatów mikroskopowych. Ze względu na wzrastającą w ostatnich latach liczbę studentów pragniemy zwiększyć liczebność pojedynczego kompletu preparatów z 250 do 400 sztuk. Ponadto pani Mecner prowadzi magazyn odczynników i zajmuje się inwentaryzacją mienia zakładowego.

Pani Wiesława Zielińska od wielu lat współpracuje z prof. Moskalewskim i jego Zespołem, pomagając w pracy doświadczalnej na zwierzętach i wykonując preparaty do badań naukowych. Pomimo przejścia na emeryturę, obecnie zastępuje panią Barbarę Tomaszyską, która przebywa na urlopie macierzyńskim.

Pani Ewa Wiśniewska pomaga w pracy prof. Włodarskiemu i jego współpracownikom.

Pani Stanisława Bień przez wiele lat pomagała w pracy prof. Sawickiemu, a po jego przejściu na emeryturę przeszła wraz z etatem do Zakładu Biologii.

Pani Mirosława Michalska i pan Brunon Zawadka pracują w Pracowni Mikroskopii Elektronowej, dbając o sprzęt i pomagając w pracy badawczej.

Na wspomnienie zasługuje również pani Janina Jagiełło (Janeczka), (1934-2005), która pracowała w Zakładzie w latach 1965-1989. Z wykształcenia była pielęgniarką, ale też doskonałym technikiem histologicznym, potrafiła znaleźć rozwiązanie nawet w przypadku najtrudniejszych problemów technicznych. Niezwykle zrównoważona i serdeczna wobec innych pracowników i studentów. Nikomu nie narzucała swojego punktu widzenia, ale sprawiała swoim zachowaniem, że wszyscy ją szanowali i bardzo cenili. Potrafiła pomóc zarówno w drobnych kłopotach, jak i w sprawach życiowych. Pomoc innym w trudnej sytuacji była dla niej sprawą nadrzędną. Otoczyła prawdziwą opieką młodzież zakładową. Nawet po odejściu na emeryturę, chociaż bardzo rzadko, przychodziła do Zakładu, była obecna wśród nas. Po długiej chorobie zmarła w Warszawie 30 stycznia 2005 r.

Biogramy profesorów i doktorów habilitowanych, którzy pracowali lub rozpoczęli karierę w Zakładzie Histologii i Embriologii AM w Warszawie w latach 1945-2005

Profesor Stanisław Barański (1927-2000) – lekarz, absolwent Wydziału Lekarskiego AM w Warszawie z roku 1952. W Zakładzie pracował w latach 1952-1970. Od roku 1951 służył w wojsku, gdzie skierowano go do pracy w Wojskowym Instytucie Medycyny Lotniczej (WIML). Uzyskał tam stopień pułkownika i w latach 1970-1989 był komendantem Instytutu. Doktorat zdobył w 1961 r., habilitację w roku 1967, natomiast tytuł profesora nadano mu w 1977 r. Prowadził badania nad hematologią zwierząt doświadczalnych, a później nad morfologią tkanek zwierząt poddawanych stanom nieważkości, w tym również wysyłanym w kosmos w ramach międzynarodowych eksperymentów. Adaptacja człowieka do lotów kosmicznych była jednym z wiodących tematów badawczych w WIML-u. Profesor Barański był autorem 158

prac badawczych oraz 20 podręczników i monografii. Był członkiem rzeczywistym Międzynarodowej Akademii Astronautycznej od roku 1970. Na uwagę zasługują jego zainteresowania filatelistyczne. Jest także autorem interesującego opracowania na temat korespondencji obozowej z okresu II wojny światowej.

Profesor Przemysław Czerski (1928-1983) – lekarz, absolwent Wydziału Lekarskiego AM w Warszawie z roku 1952. W Zakładzie pracował w latach 1949-1958, natomiast w Instytucie Hematologii w latach 1952-1958. W 1958 r. wstąpił do wojska i został Kierownikiem jednego z Zakładów Wojskowego Instytutu Medycyny Lotniczej (WIML), w latach 1973-1981 pracował w Instytucie Matki i Dziecka jako Kierownik Zakładu Genetyki. Doktorat zdobył w 1961 r., habilitację w 1967 r., natomiast profesorem mianowano go w roku 1977. Odbył staże naukowe w Instytucie Rozrodu w Paryżu (1965 r.) i w Biurze Ochrony Radiologicznej USA w latach 1975-1976 i w 1979 r. W latach 80. XX w. wyemigrował do Stanów Zjednoczonych i tam zmarł. Profesor Czerski jest autorem 160 publikacji naukowych. Jego zainteresowania dotyczyły hematologii zwierząt doświadczalnych, genetyki człowieka, efektów działania mikrofal na ustrój, wpływu promieniowania niejonizującego na rozwój i dziedziczenie oraz diagnostyki prenatalnej. Był członkiem rzeczywistym Międzynarodowej Akademii Medycyny Kosmicznej i wielu towarzystw naukowych.

Profesor Zbigniew Darżynkiewicz – uzyskał dyplom lekarza z wyróżnieniem na Wydziale Lekarskim AM w Warszawie. W Zakładzie pracował jako student, a następnie – w latach 1966-1969 – jako nauczyciel akademicki. Doktorat uzyskał w roku 1965. Staże naukowe odbył w Uniwersytecie Stanowym w Buffalo i Instytucie Medycznym Nobla w Sztokholmie. Zajmował się histochemią ilościową, autoradiografią i badaniami nad cyklem komórkowym. W roku 1969 wyemigrował i osiedlił się w USA. Przez kilka lat pracował, realizując programy badawcze na podstawie grantów z NIH i NASA. Dla NASA rozwijał technologię barwienia i analizy komórek w warunkach obniżonego ciężenia w przestrzeni kosmicznej. W latach 1988-1990 był pracownikiem Instytutu Sloan-Kettering oraz wykładał biologię komórki i genetykę w Uniwersytecie Medycznym Cornella w Nowym Yorku. Obecnie jest Dyrektorem Brander Cancer Institute w New York Medical College oraz profesorem medycyny i patologii tej Uczelni. Od lat jego problematyka badawcza dotyczy wzrostu komórek nowotworowych, mechanizmów regulujących proliferację komórek, apoptozę i wrażliwość na leki przeciwnowotworowe. Rozwinął szereg technik analitycznych, do analizy parametrów metabolicznych, związanych z cyklem komórkowym i prognozą rozwoju nowotworu, które znalazły szerokie zastosowanie w praktyce. Jest niekwestionowanym autorytetem w dziedzinie cytometrii przepływowej. Był Prezydentem (w latach 1986-1987) Cell Kinetics Society i Prezydentem (w latach 1993-1994) Society for Analytical Cytology. Jest autorem 480 publikacji oryginalnych i 80 rozdziałów w podręcznikach i monografiach. Był współautorem i redaktorem 12 książek. Jest członkiem Zespołów Redakcyjnych 11 czasopism naukowych. Od roku 1980 zaprezentował na zaproszenie 280 wykładów. Jego prace były cytowane ponad 20 000 razy. Bywa w Polsce i współpracuje z naszymi placówkami.

Profesor Anna Dziedzic-Goćławska (1939-2006) – absolwentka Akademii Medycznej w Łodzi, była związana z Zakładem Histologii w latach 1966-1970 jako doktorantka. Od roku 1970 pracowała w Zakładzie Transplantologii i w Centralnym Banku Tkanek, a od roku 2001 była jego Kierownikiem. Od 2004 r. pełniła również

funkcję Kierownika Krajowego Centrum Bankowania Tkanek. Doktoryzowała się w 1971 r. pod kierunkiem prof. K. Ostrowskiego, habilitację uzyskała w 1984 r., a tytuł profesora nadano jej w 1992 r. Jest autorką 100 publikacji naukowych i laureatką licznych wyróżnień. Szczegółowy biogram prof. Anny Dziedzic-Goćlańskiej znajduje się w części dotyczącej historii Zakładu Transplantologii.

Doktor hab. Dariusz Górecki – absolwent II Wydziału Lekarskiego AM w Warszawie z roku 1986. Z Zakładem Histologii i Embriologii był związany w latach 1982-1990, początkowo jako student uczestniczący w badaniach naukowych, a potem jako doktorant. Doktorat z wyróżnieniem uzyskał w 1990 r. na podstawie badań nad możliwością przedłużania przeżycia heterotopowych przeszczepów serca. W 1990 r. rozpoczął podoktoranckie studia w Neurobiology Unit Uniwersytetu w Cambridge jako stypendysta Wellcome Trust. Następnie pracował w Royal Free and University College Medical School w Londynie. W roku 1996 przyznano mu prestiżowe stypendium Wellcome Trust na rozwój pracy naukowej. W 1997 r. zdobył tytuł doktora habilitowanego w AM w Warszawie. Od roku 2000 kieruje grupą badawczą w Institute of Biomedical and Biomolecular Sciences w Portsmouth, gdzie pracuje na stanowisku Readera. Jest autorem 39 prac doświadczalnych i 19 przeglądowych. Obecnie jego głównymi zainteresowaniami naukowymi są molekularne podstawy dystrofii mięśniowych oraz terapia genowa.

Profesor Andrzej Górski – ukończył Wydział Lekarski AM w Warszawie w roku 1970. Od 1966 r. pracował w Zakładzie w Kole Naukowym, uczestnicząc w kilku programach naukowych. W latach 1970-1972 był etatowym pracownikiem Zakładu. Doktorat uzyskał w 1973 r. pod kierunkiem prof. T. Orłowskiego. Stopień doktora habilitowanego nadała mu Rada Wydziału Lekarskiego AM w Warszawie w roku 1978. Tytuł profesora uzyskał w roku 1988. Od 1971 r. pracował w I Klinice Chorób Wewnętrznych AM, a następnie w Instytucie Transplantologii AM w Warszawie. W latach 1993-1996 był Prorektorem AM w Warszawie ds. Nauki i Współpracy z Zagranicą. W latach 1996-1999 był Rektorem AM w Warszawie. W 1999 r. wygrał konkurs na stanowisko Dyrektora Instytutu Immunologii i Terapii Doświadczalnej PAN we Wrocławiu. Odbył szereg staży zagranicznych, m.in.: w Sloan Institute w Nowym Yorku (1974-1976 i 1978 r.), Fred Hutchinson Cancer Center (1983 r. i 1988 r.), w Karolinska Institutet, Szwecja (1987 r.), Weizman Institute, Israel (1988 r.), w Uniwersytecie Londyńskim (1989 r.) i w Uniwersytecie w Madrycie (1990 r.). Jego głównymi kierunkami badawczymi są immunologia kliniczna, transplantologia, immunobiologia bakteriofagów, a ostatnio również zagadnienia bioetyki. Był Przewodniczącym Komitetu Immunologii PAN oraz członkiem Komitetu Etyki w Nauce PAN i Przewodniczącym Komitetu Bioetyki w Ministerstwie Zdrowia. Jest Redaktorem Naczelnym *Archivum Immunologiae et Therapiae Experimentalis*. Od roku 1998 jest członkiem korespondentem Polskiej Akademii Nauk. Należy również do Transplantation Society, American Association of Immunologists oraz do innych stowarzyszeń naukowych. Był organizatorem pięciu konferencji na tematy etyczne i konfliktu interesów w nauce (w latach 1995, 1998, 2002, 2003 i 2004). Jest autorem ponad 100 prac opublikowanych w czasopiśmie międzynarodowych.

Doktor hab. Aleksander Hinek – ukończył Wydział Lekarski AM w Warszawie w roku 1971. W Zakładzie pracował już przed rozpoczęciem studiów, a w czasie studiów uczestniczył w pracach Koła Naukowego. W latach 1971-1972 był pracowni-

kiem etatowym Zakładu. W 1973 r. uzyskał doktorat nauk medycznych, pracując jednocześnie w III Klinice Chirurgicznej, gdzie zdobył specjalizację II stopnia z chirurgii. Podjął pracę w CMKP i tam w roku 1982 zdobył habilitację. Jednocześnie pracował jako nauczyciel akademicki w Zakładzie Histologii i Embriologii Akademii Medycznej w Szczecinie. Przez dwa lata pracował w Zakładzie Histologii Karolinska Institutet w Sztokholmie. Obecnie przebywa w Kanadzie, pracując kolejno w Uniwersytecie Mc Gill w Montrealu i w Instytucie Medycznym Uniwersytetu w Toronto. Od wielu lat zajmuje się elastyną i stanami klinicznymi, związanymi z zaburzeniami jej syntezy. Opisał białko 67-kD wiążące elastynę, wspólnie z dr. R. A. Poolem wykrył chondrokalcyne, a wspólnie z dr. Nakamurą – fibulinę V, składnik włókna sprężystego.

Profesor Marek Jakóbiśiak – absolwent Wydziału Lekarskiego AM w Warszawie, przez krótki okres związany z Zakładem jako doktorant. Szczegóły dotyczące jego aktywności naukowej zostały podane w rozdziałach poświęconych Zakładowi Transplantologii i Centralnemu Bankowi Tkanek oraz Zakładowi Immunologii.

Doktor hab. Marek Kamiński – ukończył Wydział Lekarski AM w Warszawie. Z Zakładem był związany od roku 1965, jako student pracował w Zespole Stanisława Moskalewskiego. Odbył staż naukowy w Instytucie Fibigera w Danii (1971 r.). Doktorat uzyskał w roku 1971, a habilitację w 1981 r. Odbył staż szkoleniowy z dermatologii u prof. Stefanii Jabłońskiej. W roku 1983 wyjechał do Bengahzi jako profesor histologii miejscowego uniwersytetu. W 1984 r. wyjechał z Libii przez Włochy i Danię do USA. W latach 1984-1987 pracował w Uniwersytecie Wisconsin u prof. Auerbacha, jako visiting professor. Następnie specjalizował się w zakresie immunodermatologii w Medical Collage w Richmond. Po uzyskaniu specjalizacji kierował w latach 1993-1998 Oddziałem Dermatologii w Veterans Administration Hospital, pełniąc nadzór specjalistyczny nad całym południowym Teksasem (około 6 000 000 ludności). W 1999 r. osiadł w Liberal, w Stanie Kansas, i tam prowadzi prywatną praktykę. Utrzymuje stały kontakt z Zakładem, co roku bywa w Polsce.

Profesor Jerzy Kawiak – jest absolwentem Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego z roku 1952. W Zakładzie pracował w latach 1952-1969. Doktorat uzyskał w 1958 r., a habilitację w 1963. Od roku 1970 związany był z Centrum Medycznym Kształcenia Podyplomowego w Warszawie, gdzie kierował Zakładem Cytofizjologii. Zajmował się m.in. ekstrakcją DNA z pojedynczych komórek w mitozie (wspólnie z J. E. Edstromem, 1959 r.) i właściwościami proteazy (chymazy) z komórek tucznych (wspólnie z E. Barnardem w latach 1966-1967). Wspólnie z H. J. Sederlem pracował nad fenotypowaniem komórek białaczkowych (1986 r.) i nad kinazą białkową C w osteoblastach wraz z D. F. H. Gloriox w 1987 r. W latach 1980-1986 prowadził Zakład Histologii Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie. Jest redaktorem bardzo wysoko ocenianego czasopisma „Postępy Biologii Komórki”, a także współredaguje inne czasopisma. Był współredaktorem i autorem wielu rozdziałów w książkach: *Cytofizjologia*, *Ultrastruktura i funkcja komórki* oraz *Funkcjonalna struktura komórki*. Podręczniki te są bardzo cenione przez studentów i lekarzy. Jest członkiem wielu towarzystw naukowych. Był Prezesem Polskiego Towarzystwa Cytometrii (w latach 1996-1998). Jest Członkiem Honorowym PTA. Uczestniczy od wielu lat w pracach Komitetu Cytobiologii PAN. Od roku 1996 jest członkiem korespondentem PAU.

Profesor Janusz Komender – ukończył Wydział Lekarski AM w Warszawie (lata 1950-1955), w Zakładzie pracował w latach 1952-1969, w latach 1959-1963 był doktorem Polskiej Akademii Nauk. Odbył staże naukowe w Uniwersytecie w Liverpoolu (w latach 1962-1963), Stanowym Uniwersytecie w Buffalo (w latach 1967-1968) oraz szereg krótszych wizyt w Instytucie Bułgarskiej Akademii Nauk w Sofii, w Instytucie Cytologii Akademii Nauk ZSRR w Leningradzie, w Instytucie Biologii Doświadczalnej i Genetyki Czechosłowackiej Akademii Nauk w Pradze, wielokrotnie w Instytucie Biologii Rozrodu Uniwersytetu w Lyonie, w Szpitalu Klinicznym w Aachen. Pod kierunkiem prof. K. Ostrowskiego uzyskał doktorat w roku 1963 i habilitację w roku 1969. Zajmował się histochemią ilościową, liofilizacją tkanek, fagocytozą granulocytów kwasochłonnych i hialuronidazą nerkową. Wspólnie z Hanną Malczewską, Aliną Gołaszewską i Ewą Lesiak opracował metodę histochemiczną wykrywania hialuronidazy i scharakteryzował hialuronidazę nerkową. Razem z E. Barnardem i innymi scharakteryzował proteazę podobną do chymotrypsyny z komórek mastocytoma. W roku 1970 powierzono mu kierowanie Zakładem Transplantologii Instytutu Biostruktury.

Profesor Bronisława Konopacka (1884-1965) – ukończyła studia przyrodnicze w Uniwersytecie Jagiellońskim. Pracując w czasie studiów w Zakładzie Anatomii pod kierunkiem Emila Godlewskiego, zainteresowała się embriologią doświadczalną. W roku 1907 wyjechała do Lwowa i podjęła pracę w Zakładzie Histologii prof. Władysława Szymonowicza. Odbyła kursy szkoleniowe w Trieście, w Innsbrucku, a także w Villefranche sur Mer. Wszystkie szkolenia dotyczyły obserwacji rozwoju embrionalnego zwierząt. W czasie I wojny światowej przebywała w Warszawie, działając w organizacjach charytatywnych. W 1916 r. została przyjęta do organizującego się Zakładu Histologii UW. Od roku 1920 pracowała w Zakładzie jako wolontariuszka. W latach 1930-1934 pracowała w stacji zoologicznej w Neapolu. Na początku II wojny światowej została wdową, z narażeniem życia ratowała bibliotekę Zakładu, wynosząc z płonącego budynku książki i sprzęt. W pierwszym roku okupacji wielokrotnie, pomimo zakazu, wchodziła do budynku Anatomicum, zabezpieczając mienie Zakładu. Pracowała w PZH, uczestnicząc jednocześnie w nauczaniu histologii i embriologii w ramach „Szkoły Zaorskiego”. W 1946 r. pracowała w Zakładzie Histologii Uniwersytetu Łódzkiego, gdzie w 1948 r. zdobyła magisterium z filozofii. Od roku 1948 pracowała w Zakładzie Histologii i Embriologii w Warszawie i tam uzyskała doktorat nauk matematyczno-przyrodniczych. W 1950 r. Wydział Lekarski Uniwersytetu Warszawskiego nadał jej *veniam legendi*. W roku 1952 Rada Wydziału Weterynarii SGGW powierzyła jej funkcję Kierownika Zakładu Histologii. W dorobku naukowym prof. Bronisławy Konopackiej najważniejsze były badania nad mechanizmami brudzkowania i nad metabolizmem tkanek embrionalnych. Zmarła w Warszawie w 1965 r.

Profesor Krzysztof Kwarecki (1938-2002) – ukończył Wydział Lekarski AM w Warszawie w 1962 r. Już jako student związany był z Zakładem, pracując w Zespole zajmującym się stratami białek w czasie procedury utrwalania. Po ukończeniu studiów przez pięć lat był asystentem w Zakładzie. Później (w 1963 r.) został powołany do służby wojskowej i skierowany do Wojskowego Instytutu Medycyny Lotniczej (WIML). Podjął tam problematykę związaną z adaptacją ustroju do nieważkości i z chronobiologią, ale znajdował czas na współpracę z Zakładem i z Centralnym Ban-

kiem Tkanek. Odbył staż w Instytucie Kennedy'ego w Londynie i uczestniczył w II Wyprawie Antarktycznej PAN na Wyspę King George (w latach 1977-1978). Doktorat uzyskał w 1968 r., habilitację w 1974 r., a tytuł profesora nadano mu w 1981 r. W tym czasie zdobył również specjalizację z zakresu medycyny sądowej i medycyny lotniczej. Uczestniczył m.in. w przygotowaniu opatrunków biologicznych na bazie kolagenu i chitozanu z kryła. Przez wiele lat (1964-1993) był Zastępcą Komendanta WIML, a w latach 1994-1997 Komendantem tego Instytutu. Po wystąpieniu z wojska pracował w Instytucie Medycyny Pracy. Zmarł nagle w Warszawie w 2002 r.

Profesor Sławomir Majewski – ukończył I Wydział Lekarski AM w Warszawie w 1981 r. W latach 1981-1984 był zatrudniony w Zakładzie Histologii jako nauczyciel akademicki, ale jeszcze w czasie studiów współpracował z dr. hab. Markiem Kamińskim. Od 1984 r. był związany z Kliniką Dermatologiczną, gdzie do roku 1998 kierował Pracownią Immunologii Komórkowej. Obecnie jest Dyrektorem Instytutu Wenerologii AM. Od 1995 r. jest Zastępcą Przewodniczącego Wydziału (VI) Nauk Medycznych PAN. Doktorat pod kierunkiem dr. hab. Marka Kamińskiego uzyskał w 1983 r. na podstawie badań nad czynnikami wpływającymi na tworzenie się naczyń krwionośnych. Przewód habilitacyjny odbył w 1988 r. na podstawie badań nad zmianami naczyniowymi i immunologicznymi w twardzinie. Tytuł profesora nadano mu w 1993 r. W roku 2002 został członkiem korespondentem Polskiej Akademii Nauk. Jest autorem 270 publikacji naukowych oryginalnych i poglądowych. Jako członek Komitetów Redakcyjnych współpracuje z sześcioma międzynarodowymi czasopismami dermatologicznymi. Jest promotorem 17 doktorów nauk medycznych.

Profesor Jacek Malejczyk – ukończył Wydział Biologii UW (w latach 1979-1982). W roku 1979 rozpoczął studia doktoranckie w Zakładzie Histologii i Embriologii AM w Warszawie, a od 1982 r. jest etatowym pracownikiem Zakładu. Tytuł doktora w zakresie biologii medycznej, z wyróżnieniem, nadała mu Rada I Wydziału Lekarskiego AM w roku 1986. Od roku 1984 jest nauczycielem akademickim. W roku 1995 uzyskał habilitację z zakresu biologii medycznej. Od roku 1997 kieruje Pracownią Biologii Molekularnej Zakładu. W latach 1998-2003 był Dyrektorem Studium Medycyny Molekularnej przy AM w Warszawie. Od roku 2004 jest profesorem nadzwyczajnym. Odbył staże zagraniczne: w Klinice Dermatologicznej Uniwersytetu Wiedeńskiego w latach 1987-1989, w Jednostce Wirusów Papilloma Instytutu Pasteura w latach 1990-1991 i w roku 1996 w Klinice Dermatologicznej Instytutu Bolzmann. Jest autorem licznych publikacji naukowych. W 2005 r. uzyskał stanowisko Kierownika Katedry i Zakładu Histologii i Embriologii oraz Dyrektora Centrum Biostruktury AM, a w 2006 r. tytuł profesora.

Doktor hab. Gajane Martirosian – pracuje w Zakładzie Histologii i Embriologii od 2000 r. Przed rozpoczęciem tej pracy była w pełni wykształconym i doświadczonym pracownikiem naukowym w zakresie mikrobiologii i epidemiologii. Jest Kierowniczką Zakładu Mikrobiologii Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach od 2002 r. i Wojewódzkim Konsultantem ds. Mikrobiologii Województwa Śląskiego. Ukończyła Wydział Lekarski Akademii Medycznej w Erewaniu w latach 1971-1977, tam także rozpoczęła pracę w Zakładzie Epidemiologii i Parazytologii. W roku 1983 uzyskała doktorat w Instytucie Epidemiologii i Parazytologii im. Gamalei Akademii Nauk ZSRR. W roku 1989 w ramach stypendium habilitacyjnego przyjechała do

Warszawy i rozpoczęła pracę w Zakładzie Mikrobiologii Lekarskiej AM w Warszawie. Od tego czasu przebywa i pracuje w Polsce. Odbyła kilka szkoleń zagranicznych: w Heidelbergu z zakresu diagnostyki mikrobiologicznej w 1993 r., w Kansas Medical School w zakresie chorób zakaźnych w 1994 r. i w Roskilde w zakresie biologii molekularnej w 1994 r. A ponadto odbyła staże naukowe – w Harvard Medical School (w latach 1996-1997), w Medical Center UC Davis w Sacramento (2002 r.). Prowadzi zajęcia z histologii i embriologii dla studentów Oddziału Stomatologii i Wydziału Nauki o Zdrowiu.

Profesor Stanisław Moskalewski – absolwent Wydziału Lekarskiego AM w Warszawie z roku 1958, uzyskał dyplom z wyróżnieniem. W Zakładzie pracuje od roku 1954, doktorat uzyskał w 1963 r., a stopień doktora habilitowanego w 1970 r. Na stanowisko docenta powołano go w roku 1975. Tytuł profesora nadano mu w 1985 r. W latach 1963-1969 uczestniczył w tworzeniu banku tkanek i kierował pierwszym zespołem tworzącym bankowanie tkanek na terenie kraju. W wyniku konkursu został w 1992 r. Kierownikiem Zakładu. Od roku 2003 jest Dyrektorem Centrum Biostruktury AM. W latach 1963-1964, a następnie w latach 1967-1968 pracował w Laboratorium Biologii Komórki w Leiden. W 1981 r. na wniosek Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu w Leiden JKM Beatrix królowa holenderska powołała go na rok na stanowisko profesora histologii doświadczalnej w Katedrze im. Boerhaave. Pracował również w Instytucie Wistara w Filadelfii (w latach 1971-1972), w Zakładzie Histologii w Sztokholmie w 1975 r. oraz w latach 1991-1992 w Instytucie Nobla. Opublikował 150 prac badawczych, głównie w międzynarodowych czasopismach. Na listach rankingowych prace te znajdują wysoką pozycję. Wypromował sześciu doktorów i jednego doktora habilitowanego. Jego ważnymi osiągnięciami są: pierwsze na świecie wyizolowanie, hodowanie i przeszczepienie wysp Langerhansa, udowodnienie możliwości odtwarzania chrząstki przez przeszczepione chondrocyty, opisanie roli mikrotubul w czynności aparatu Golgiego w interfazie i w mitozie, wykrycie zjawiska „pamięci biologicznej” osteoblastów. Profesor Moskalewski uczestniczy aktywnie w życiu naukowym kraju. Od roku 1987 jest członkiem Komitetu Cytobiologii PAN, od roku 1969 – członkiem Komitetu Patofizjologii PAN, był przez dwie kadencje Przewodniczącym Warszawskiego Oddziału Towarzystwa Biologii Komórki, jest członkiem Zarządu Głównego Towarzystwa Biologii Komórki i Polskiego Towarzystwa Anatomicznego. Przez dwie kadencje (w latach 1995-2001) przewodniczył Senackiej Komisji ds. Nauki w AM w Warszawie. Za swoją działalność otrzymał wiele wyróżnień, w tym: Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Nagrodę Prezesa Rady Ministrów za całokształt działań, „Złotą Kukułkę” za najczęściej cytowaną pracę pracownika AM.

Profesor Andrzej Obersztyn (1928-1988) – stomatolog, ukończył Oddział Stomatologii AM w Warszawie w roku 1950. W latach 1950-1959 pracował w Zakładzie w charakterze nauczyciela akademickiego W 1961 r. obronił pracę doktorską, a w 1967 r. odbył przewód habilitacyjny. Jednocześnie od roku 1950 służył w wojsku, gdzie dosłużył się stopnia pułkownika, a od roku 1970 był Komendantem Instytutu Stomatologii Wojskowej Akademii Medycznej i Naczelnym Stomatologiem WP. Był autorem około 170 prac naukowych i popularnonaukowych. Interesował się głównie mechanizmami resorpcji zębów u człowieka i u zwierząt.

Profesor Kazimierz Ostrowski – lekarz, absolwent Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Warszawskiego z roku 1948. Do pracy w Zakładzie został przyjęty przez prof. Juliusza Zweibauma w 1948 r. i z tym Zakładem był związany przez całe życie zawodowe. Przez kilka lat (od 1949 r.) służył w wojsku, prowadząc laboratorium diagnostyczne w Szpitalu Okręgowym w Warszawie, ale jednocześnie pracował w Zakładzie. Służbę wojskową zakończył w roku 1955 w randze majora. W 1953 r. uzyskał doktorat, a w roku 1955 został docentem. Tytuł profesora nadzwyczajnego nadano mu w 1968 r., a zwyczajnego w 1971 r. W latach 1956-1992 był Kierownikiem Zakładu, natomiast w latach 1970-1992 również Dyrektorem Instytutu Biostruktury AM w Warszawie. Odbył szereg staży zagranicznych. Między innymi w Uniwersytecie w Liverpoolu, w University Collage w Londynie, w Karolinska Institutet w Sztokholmie, w Fibiger Laboratory w Kopenhadze, w Uniwersytecie Stanowym w Buffalo, w Zakładzie Biologii Rozwoju Człowieka w Uniwersytecie w Lyonie. Był zaproszony przez Royal Society na stanowisko profesora w Cambridge. Był Wiceprezydentem European Cell Biology Organization. Jest Doktorem Honoris Causa Uniwersytetu w Orleanie. Jest Członkiem Honorowym Polskiego Towarzystwa Histochemików i Cytochemików, Niemieckiego Towarzystwa Histochemii, Węgierskiego Towarzystwa Anatomów, Europejskiego Towarzystwa Banków Tkanek (EATB) oraz Polskiego Towarzystwa Transplantologii. W 1975 r. został członkiem korespondentem Polskiej Akademii Nauk, a w roku 1989 członkiem rzeczywistym. W roku 1999 Polska Akademia Umiejętności przyjęła go do swego grona. Wypromował 15 profesorów nauk medycznych. Zakres jego zainteresowań naukowych jest szeroki. Zajmował się histochemią ilościową, nowymi metodami utrwalania tkanek, liofilizacją, indukcją heterotopową osteogenezy, zwłaszcza pod wpływem nabłonka przejściowego. Po utworzeniu banku tkanek problematyka badawcza objęła także transplantologię doświadczalną, ocenę reakcji węzłów limfatycznych, a w związku z wprowadzeniem do praktyki banków tkanek sterylizacji radiacyjnej zajmował się wpływem promieniowania jonizującego na tkanki zmineralizowane. W tej dziedzinie osiągnięto bardzo interesujące wyniki. Wykryto przy użyciu techniki EPR marker napromienianej kości, który jest defektem w kryształach hydroksyapatytów. Dało to początek serii badań nad losami przeszczepionej kości i nad tzw. „dozymetrem kostnym”. Rozwój badań nad ultrastrukturą komórek i tkanek dał początek interesującym badaniom morfometrycznym. Zastosowanie analizy Fourriera i analizy dyskryminacyjnej pozwoliło na obiektywną ocenę nawet dyskretnych zmian w morfologii. Profesor Ostrowski jest autorem i współautorem około 250 publikacji, w tym 130 prac oryginalnych i 12 książek. Opracował kilka wielokrotnie wznawianych podręczników histologii, cytofizjologii i embriologii. Profesor Kazimierz Ostrowski aktywnie uczestniczy w życiu naukowym kraju. Przez kilkanaście lat przewodniczył Komisji Transplantologicznej PAN, która pod jego kierunkiem zorganizowała 22 posiedzenia naukowe o zasięgu krajowym. Był inicjatorem i organizatorem sieci banków tkanek w Polsce. W 1977 r. zorganizował w Jabłonie pierwsze międzynarodowe sympozjum na temat konserwowania i przeszczepiania tkanek i narządów. W latach 1988-1995 przewodniczył Krajowemu Zespołowi ds. Konserwowania i Przeszczepiania Tkanek i Narządów przy Ministrze Zdrowia. W latach 1992-1995 był jednym z twórców Europejskiego Towarzystwa Banków Tkanek. Należy do wielu zespołów redakcyjnych czasopism i rad naukowych instytutów. Uzyskał wiele nagród i wyróż-

nień, w tym Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, nadany w roku 2000 przez Prezydenta RP.

Profesor Jan Rowiński – ukończył studia na Wydziale Lekarskim AM w Warszawie w 1969 r. Pracował w Zakładzie Histologii, najpierw jako student od roku 1965, a w latach 1969-2000 jako nauczyciel akademicki. Doktorat pod kierunkiem prof. Wojciecha Sawickiego uzyskał w 1971 r., habilitację pod kierunkiem prof. Kazimierza Ostrowskiego w roku 1980. Tytuł naukowy profesora nadano mu w roku 1991. Odbił staż naukowy w Instytucie Wistara w Filadelfii (lata 1973-1974). W latach 1994-2002 był zatrudniony na stanowisku Kierownika Zakładu Patofizjologii Eksperymentalnej w Wojskowym Instytucie Medycyny Lotniczej w Warszawie. Pracował (w latach 1999-2002) w Wyższej Szkole Suwalsko-Mazurskiej w Suwałkach, wykładając nauki biologiczne dla studentów psychologii. Obecnie jest Kierownikiem Zakładu Anatomii w zamiejscowym wydziale Akademii Wychowania Fizycznego w Białej Podlaskiej. Jest autorem 200 publikacji naukowych i dydaktycznych. Do jego ważnych osiągnięć badawczych należą m.in.: wykazanie, że komórki M (jelitowe komórki pokrywające kępki Peyera) są wrotami zakażenia wirusa polio; udokumentowanie, że przeciwciała antyimmunoglobulinowe (anty-Ig) dają krzyżową reakcję z kolagenem; wykazanie, że komórki trofoblastu we wczesnym okresie rozwoju stają się odporne na działanie inhibitorów syntezy białka i RNA. Profesor Rowiński pracuje aktywnie społecznie – jest Wiceprzewodniczącym Rady Naukowej WIML, Przewodniczącym Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Histochemików i Cytochemików.

Profesor Wojciech Tadeusz Sawicki – ukończył Wydział Lekarski AM w Warszawie (w latach 1951-1958). W Zakładzie pracował w latach 1955-2003. Doktorat uzyskał w 1964 r., a habilitację w 1968 r. Tytuł profesora nadano mu w roku 1978. Odbił staże naukowe w Danii (Fibiger Laboratory) i w USA (Wistar Institute). Przez kilka lat wykładał histologię na uniwersytetach w Benghazii i Trypolisie i ponad 20 lat organizował na tych uniwersytetach egzaminy przed- i podyplomowe. W latach 1991-2003 był Dyrektorem Instytutu Biostruktury. Jest autorem wielu prac na temat proliferacji komórek nabłonkowych i embrionalnych, metod fizykalnego rozpoznawania nowotworów i udziału w rozwoju białek kanałowych i transporterów. W latach 1965-1968 uczestniczył aktywnie we wprowadzaniu obiektywnych metod egzaminowania (egzaminów testowych). Jego podręcznik histologii był czterokrotnie wznawiany w latach 1993-2003. Był też redaktorem i współautorem mianownictwa histologicznego i cytofizjologicznego.

Profesor Piotr Siciński – w latach 1978-1984 studiował na I Wydziale Lekarskim, który ukończył, uzyskując dyplom z wyróżnieniem. W czasie studiów pracował w Zakładzie jako wolontariusz, a w 1984 r. został nauczycielem akademickim. W roku 1986 nadano mu tytuł doktora nauk medycznych za analizę nabłonka jelitowego pokrywającego kępki Peyera. W latach 1986-1988 był stypendystą Wellcome Trust w Neurobiology Unit MRC w Cambridge, gdzie pracował nad mutacją punktową w genach dystrofii mięśniowej u myszy. Prace te były kontynuowane w roku 1989 w ramach stypendiów w European Molecular Biology Organization i Medical Research Council. W roku 1990 Rada I Wydziału Lekarskiego nadała mu stopień doktora habilitowanego na podstawie badań nad genetyką molekularną dystrofii mięśniowej u myszy. Badania te zostały opublikowane w *Science*. W roku 1990 wyjechał do Bo-

stonu, gdzie w zespole dr. R. Weinberga pracował nad cyklinami D1 i D2. Badania te opublikowano w *Cell* (1995 r.) i *Nature* (1996 r.). W listopadzie 1997 r. objął stanowisko profesora w Harvard Medical School, gdzie nadal prowadzi badania nad rolą cyklin. Często przebywa w Polsce.

Profesor Wanda Stodolnik-Barańska (1936-2000) – jej biogram podano w części publikacji dotyczącej historii Zakładu Mikroskopii Elektronowej.

Profesor Krzysztof Włodarski – ukończył studia lekarskie na Wydziale Lekarskim AM w 1963 r. W okresie studiów był nieformalnie związany z Zakładem, współpracując z Markiem Zaleskim. W latach 1962-1966 pracował w Pracowni Hodowli Tkanek i Wirusów Centralnego Laboratorium Surowic i Szczepionek. W roku 1965 został przyjęty do Zakładu, gdzie pracuje do dzisiaj jako nauczyciel akademicki. W roku 1970 nadano mu tytuł doktora nauk medycznych za badania nad indukcją osteogenezy przez ustalone linie komórek nabłonkowych. W 1981 r. został doktorem habilitowanym na podstawie badań nad indukcją osteogenezy i myelogenezy przez przeszczepiane ksenogeniczne tkanki nabłonkowe. Od roku 1986 jest docentem, a w roku 1991 nadano mu tytuł profesora. Odbył kilka staży zagranicznych. W latach 1970-1972 pracował w Zakładzie Histologii Uniwersytetu w Liverpoolu, w latach 1975-1976 w Zakładzie Mikrobiologii Uniwersytetu w Detroit. W latach 1981-1982 pracował w Narodowym Instytucie Zdrowia (NIH) w Bethesda. Jest autorem 132 prac oryginalnych i 36 poglądowych oraz podręczników. Główne tematy badań profesora to: osteogeneza indukowana i odpowiedź regionalnych węzłów limfatycznych na obce antygeny. Jest pionierem badań nad rolą retrowirusów w aktywacji osteogenezy ortotopowej (oryginalna praca została opublikowana w *Nature*) oraz reakcji okostnej na tkanki nowotworowe. Prowadził również badania nad lokalnym zastosowaniem immunomodulatorów dla pobudzenia osteo- i chondrogenyzy. Jest promotorem trzech doktorów.

Doktor hab. Andrzej Wojtowicz – ukończył Oddział Stomatologii Akademii Medycznej w Warszawie w 1980 r. Był związany z Zakładem Histologii jako student w latach 1977-1980, a później jako doktorant w latach 1980-1982. Dalsze szczegóły jego biogramu zostały podane w części dotyczącej historii Zakładu Transplantologii i Zakładu Chirurgii Stomatologicznej.

Doktor hab. Cezary Wójcik – ukończył studia lekarskie w AM w Warszawie (lata 1987-1991). Od roku 1989 pracował w Zakładzie jako student wolontariusz, a w latach 1992-2003 jako nauczyciel akademicki. W roku 1996 obronił przed Radą Naukową Instytutu Biostruktury pracę doktorską, dotyczącą pojawiania się w komórkach agregatów ubikwityny i proteosomów, o pewnym znaczeniu w chorobach degeneracyjnych. Praca ta uzyskała Nagrodę Prezesa Rady Ministrów w 1997 r. Odbył staże naukowe w Instytucie Biologii Rozrodu w Lyonie (1993 r.), w Laboratorium Podziału Komórki w Heidelbergu (1994 r.), w Zakładzie Farmakologii Mount Sinai School of Medicine (1997 r.), w Uniwersytecie w Dallas (2000 r.). W roku 2001 odbył się przed Radą I Wydziału Lekarskiego jego przewód habilitacyjny. W roku 2003 zrezygnował z pracy w Zakładzie i wyjechał do USA. W 2005 r. objął stanowisko profesora pomocniczego anatomii i biologii komórki w filii Szkoły Medycznej Uniwersytetu Indiana w Evansville. Jest autorem 50 publikacji naukowych oraz rozdziałów w skryptach i podręcznikach.

Profesor Marek Zaleski (1936-1994) – absolwent Wydziału Lekarskiego AM w Warszawie. W Zakładzie pracował w latach 1955-1969. Początkowo interesował się indukcją osteogenezy przez nabłonek przejściowy i tej problematyki dotyczyła jego praca doktorska. Odbił staż naukowy w Instytucie Biologii Doświadczalnej i Genetyki w Pradze w roku 1965. W latach 1966-1967 pracował jako stypendysta British Council w Queen Victoria Hospital pod kierunkiem dr. Simonsena nad patogenezą reakcji GvH. Po powrocie do Zakładu wprowadził do badań nad reakcjami immunologicznymi technikę „łysinek” Jernego. Będąc w jawnej opozycji wobec warunków istniejących w PRL, zdecydował się na emigrację w 1969 r. W latach 1969-1972 pracował w Zakładzie Mikrobiologii Uniwersytetu Stanowego w Buffalo (NY), kierowanym wówczas przez prof. F. Milgroma, także emigranta z Polski. W latach 1972-1976 pracował w Zakładzie Anatomii Uniwersytetu Stanowego w East Lansing (Michigan). W 1976 r. powrócił do Buffalo, gdzie pracował do końca życia. Był członkiem Transplantation Society i wielu innych towarzystw naukowych. W ostatnich latach życia opublikował jako redaktor i współautor podstawowe dzieło *Immunogenetics*. Był bardzo życzliwy i chętnie pomagał w pracach kolegów. Pamiętamy go jako bliskiego przyjaciela i jego przedwczesne odejście było dla Zespołu bolesnym przeżyciem.

Profesor Juliusz Zweibaum (1887-1959) – studiował nauki przyrodnicze na uniwersytetach w Liège i w Bolonii. W roku 1913 uzyskał doktorat nauk przyrodniczych i rozpoczął pracę w Zakładzie Zoologii i Anatomii Porównawczej Uniwersytetu w Modenie. Wybuch I wojny światowej zastał go w Warszawie, gdzie rozpoczął pracę w Zakładzie Histologii tworzącego się Uniwersytetu Warszawskiego już w 1916 r. W latach powojennych działał niezwykle aktywnie. Wprowadził technikę hodowania komórek *in vitro*, wykładał na Wydziale Lekarskim i na weterynarii, był współpracownikiem *Archiv f. experimentale Zellforschung*, współorganizatorem Polskiego Towarzystwa Anatomicznego i licznych konferencji, również międzynarodowych. W 1939 r. uczestniczył w obronie Warszawy. W październiku został aresztowany i osadzony na Pawiaku. Zwolniony po kilku miesiącach, pracował przez jakiś czas w laboratorium szpitalnym. W 1940 r. był zobowiązany przenieść się do getta. Tam także wykazał niezwykłą energię. Był inicjatorem i twórcą tzw. „Kursu Przystosowania do Walki z Epidemiami”. Był to właściwie zakonspirowany wydział lekarski. Odbyte tam zajęcia były po wojnie podstawą do zaliczenia niektórych zajęć teoretycznych z medycyny. Profesor Zweibaum był członkiem Rady Naukowej Kursu Klinicznego, współpracując z prof. Ludwikiem Hiszfeldem. Był też Prezesem Komitetu Opieki nad Dziećmi Ulicy. Jesienią 1942 r. udało mu się opuścić getto i ukryć się na terenie miasta. Został ranny w powstaniu w 1944 r. i wywieziony do Pruszkowa, skąd – dzięki pomocy uczniów – zbiegł, unikając wywozu do Niemiec. Od roku 1945 organizował na nowo Zakład Histologii, zainicjował wspólnie z innymi reaktywację Polskiego Towarzystwa Anatomicznego i jego organu *Folia Morphologica*, którego został redaktorem. Przygotował obszerny podręcznik histologii (1955 r.). Został przyjęty w poczet członków Polskiej Akademii Nauk. Z okazji 70-lecia nadano mu Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł w Warszawie 6 maja 1959 r.

Pracownicy Zakładu w latach 1945-2005

Jan Abramczuk – 1974-1977
Stanisław Barański – 1950-1976
Piotr Baramow – 1947-1956
Borys Bekkarewicz – 1950-1955
Wojciech Bem – 1979-1993
Łukasz Biały – od 2001 r. – nadal
Marcin Bury – od 1999 r. – nadal
Alicja Choroszevska-Lelicińska – 1985-1991
Orest Czabak – 1950-1952
Barbara Czekalska – 1946-1949
Przemysław Czerski – 1959-1968
Jan Czyżyk – 1993-1994
Zbigniew Darżynkiewicz – 1966-1969
Ryszard Galus – od 2004 r. – nadal
Zbigniew Generowicz – 1954-1955
Bogumił Goller – 1946-1947
Jolanta Godlewska-Jędrzejczyk – 1969-2002
Dariusz Górecki – 1986-1992
Andrzej Górski – 1970-1972
Maciej Grochowicz – 1950 r.
Tomasz Grzela – od 1994 r. – nadal
Wojciech Grzesik – 1987-1992
Grzegorz Gut – 2000-2002
Gabriel Hełmiński – 1950-1954
Agata Hevelke – od 1998 r. – nadal
Aleksander Hinek – 1971-1972
Anna Hyc – od 1985 r. – nadal
Ewa Jankowska-Steifer – w Pracowni Mikroskopii Elektronowej od 1986 r.
Jarosław Józwiak – od 1997 r. – nadal
Jerzy Kawiak – 1952-1969 oraz 1976-1978 jako nauczyciel akademicki, związany z II Wydziałem Lekarskim
Bronisława Konopacka – 1916-1952
Janusz Komender – 1952-1969
Amelia Kostkowska – 1949-1950
Sławomir Kozłowski – 1948-1950
Urszula Kozłowska – 1997-1999
Marek Kamiński – 1968-1985
Aldona Komar – od 1972 r. – nadal
Hanna Kościanek-Malczewska – 1960-1999
Maria Kraińska – 1949-1953
Krystyna Krajewska – 1952-1954
Tadeusz Krassowski – 1950-1968
Stefan Kruś – 1947-1950
Tomasz Książek – 1971-1982

Marek Kujawa – w Pracowni Mikroskopii Elektronowej od 1973 r. – nadal
Krzysztof Kwarecki – 1959-1963
Witold Kwietniewski – 1947-1948
Jan Lamprecht – 1977-1988
Maciej Łazarczyk – od 2002 r. – nadal
Marta Łazarczyk – od 2004 r. – nadal
Sławomir Majewski – od 1985 r. – nadal
Jacek Malejczyk – od 1982 r. – nadal
Gajane Martirosian – od 2000 r. – nadal
Czesław Małkiewicz – 1957-1961
Bogdan Matuszewski – 1949-1950
Izabela Młynarczuk-Biały – 2001-2002; od 2004 r. – nadal
Stanisław Moskalewski – 1954-2005
Ewa Mystkowska-Bączkowska – 1965-2003
Justyna Niderla-Bielińska – od 2003 r. – nadal
Anna Niemierko – od 1972 r. – nadal
Andrzej Obersztyn – 1950-1959
Józef Okulczyk – 1948-1951
Monika Ołdak – od 2000 r. – nadal
Anna Osiecka-Iwan – od 1985 r. – nadal
Teresa Ostrowska – 1963 r.
Kazimierz Ostrowski – 1948-1992
Marek Pieńkowski – 1969-1974
Józef Piotrowski – 1956-1957
Zbigniew Rawur – 1948-1949
Krzysztof Rell – 1984-1986
Jan Rowiński – 1969-2000
Tadeusz Rykowski – 1955-1962
Teresa Rymaszewska-Kossakowska – 1965-1986
Wojciech Tadeusz Sawicki – 1955-2003
Piotr Siciński – 1985-1992
Marek Sielczak – 1957-1959
Piotr Skopiński – od 1987 r. – nadal
Jan Sław – 1950-1957
Koryna Socha-Urbaneck – 1987-2000
Wanda Stodolnik-Barańska – 1957-1972
Janusz Sulgostowski – 1950-1960
Andrzej Szachowski – 1950-1954
Andrzej Szmurło – 1982-1993
Agnieszka Tiuryn-Petrulewicz – 1987 r.
Elżbieta Wichrzycka – 1953-1957
Andrzej Wichrzycki – 1955-1959
Jan Więckowski – 1864-1969
Krzysztof Włodarski – 1965 r.
Paweł Włodarski – od 1991 r. – nadal
Jan Witkowski – 1947-1950

Andrzej Wojtowicz – 1980-1982
Cezary Wójcik – 1996-2002
Janina Vaedke – 1947-1948
Jadwiga Zalaś-Ryszkowska – 1952-1955
Marek Zaleski – 1957-1969
Mariusz Żmijewski – 1989-1997
Juliusz Zweibaum – do 1959 r.

Doktoraty obronione w Katedrze i Zakładzie Histologii i Embriologii

1. Dr n. med. Jan Abramczuk – *Zmiany rozmieszczenia i ilości niektórych związków wielkocząsteczkowych w początkowych stadiach rozwoju zapłodnionego jaja myszy* – promotor – dr hab. W. Sawicki (1975 r.).
2. Dr n. med. Stanisław Barański – *Badania nad wbudowywaniem się związków znaczonych izotopami promieniotwórczymi do środkowego układu nerwowego w przebiegu niedotlenienia wysokościowego* – promotor – prof. K. Ostrowski (1961 r.).
3. Dr n. med. Wojciech Bem – *Programowana i nie-programowana synteza DNA w różnych stanach czynnościowych komórki* – promotor – prof. W. Sawicki (1986 r.).
4. Dr n. med. Przemysław Czerski – *Badania nad odczynami mielopoetycznymi śledziony w przebiegu niedotlenienia wysokościowego oraz doświadczalnej niedokrwiłości pokrwotocznej* – promotor – doc. K. Ostrowski (1961 r.).
5. Dr n. med. Zbigniew Darżynkiewicz – *Badania nad mechanizmem teratogenego działania insuliny na zarodek kurczęcia* – promotor – prof. K. Ostrowski (1966 r.).
6. Dr n. med. Ryszard Galus – *Wpływ fluwastatyny na indukowaną osteogenezę ortotopową i heterotopową u myszy laboratoryjnych* – promotor – prof. K. Włodarski (2004 r.).
7. Dr n. med. Jolanta Godlewska-Jędrzejczyk – *Badania nad heterotopowym przeszczepianiem tkanek zęba* – promotor – prof. K. Ostrowski (1969 r.).
8. Dr n. med. Dariusz Górecki – *Próby wydłużania przeżycia allogenicznych, heterotopowych przeszczepów fragmentów serca u myszy przy użyciu różnych metod* – promotor – dr hab. M. Jakóbisiak (1989 r.).
9. Dr n. med. Tomasz Grzela – *Rola receptora CD95 (APO-1Fas) i jego liganda w indukcji apoptozy w komórkach transformowanych onkogennym wirusem brodawczaka ludzkiego* – promotor – prof. J. Malejczyk (2002 r.).
10. Dr n. med. Wojciech Grzesik – *Zastosowanie metod matematycznych dla ilościowej oceny adhezji komórek nowotworowych o różnym stopniu transformacji do wybranych glikoprotein macierzy zewnątrzkomórkowej* – promotor – dr hab. A. Dziedzic-Gociławska (1989 r.).

11. Dr n. med. Aleksander Hinek – *Badania morfologii i niektórych parametrów metabolizmu komórek izolowanych ze ścian aorty i naczyń wieńcowych* – promotor – dr hab. S. Moskalewski (1973 r.).
12. Dr n. med. Anna Hyc – *Przeszczepy syngenicznych i allogenicznych chondrocytów do ubytków w chrząstce powierzchni stawowej szczurów* – promotor – prof. S. Moskalewski (1998 r.).
13. Dr n. med. Ewa Jankowska-Steifer – *Morfometryczna ultrastrukturalna ocena komórek satelitarnych mięśnia przepony szczurów w różnych okresach ich życia* – promotor – prof. W. Stodolnik-Barańska (1998 r.).
14. Dr n. med. Jarosław Józwiak – *Charakterystyka linii komórkowej RtCE wyprodukowanej z nabłonka przedniego rogowki szczura* – promotor – dr hab. J. Malejczyk (2003 r.).
15. Dr n. med. Marek Kamiński – *Immunologiczna rola kępek Peyera u myszy* – promotor – prof. K. Ostrowski (1971 r.).
16. Dr n. med. Jerzy Kawiak – *Zmiany wielkości jąder fibroblastów w hodowli tkanek* – promotor – prof. J. Zweibaum (1955 r.).
17. Dr n. med. Janusz Komender – *Badania nad aktywnością fagocytarną granulocytów kwasochłonnych* – promotor – doc. K. Ostrowski (1970 r.).
18. Dr n. med. Hanna Kościanek-Malczewska – *Wewnątrzkomórkowa lokalizacja kwaśnej hialuronidazy* – promotor – prof. K. Ostrowski (1972 r.).
19. Dr n. med. Tadeusz Krassowski – *Badania doświadczalne regresji trofoblastu* – promotor – prof. J. Roszkowski (1963 r.).
20. Dr n. med. Tomasz Książek – *Pozaszkieletowa indukcja kości przez przeszczepy izolowanych chondrocytów i fragmentów chrząstki* – promotor – dr hab. S. Moskalewski (1981 r.).
21. Dr n. med. Marek Kujawa – *Kontakty międzykomórkowe we wczesnych przedimplantacyjnych stadiach rozwoju zarodkowego myszy* – promotor – prof. K. Ostrowski (1980 r.).
22. Dr n. med. Krzysztof Kwarecki – *Wpływ wibracji na stan czynnościowy kory nadnercza* – promotor – prof. K. Ostrowski (1968 r.).
23. Dr n. med. Jan Lamprecht – *Morfologia oraz różnicowanie nabłonka dwunastnicy myszy w syngenicznym przeszczepie pod torebkę nerki – badania strukturalne i ultrastrukturalne* – promotor – prof. Z. Lewicki (1977 r.).
24. Dr n. med. Maciej Łazarczyk – *Ocena wpływu pentoksyfiliny na rozwój nowotworów w wybranych modelach doświadczalnych* – promotor – prof. S. Moskalewski (2004 r.).
25. Dr n. med. Sławomir Majewski – *Czynniki wpływające na tworzenie się naczyń krwionośnych; badania in vivo i in vitro* – promotor – dr hab. M. Kamiński (1983 r.).
26. Dr n. med. Jacek Malejczyk – *Wpływ wybranych środków immunosupresyjnych na odtwarzanie chrząstki przez przeszczepione syngeniczne lub allogeniczne chondrocyty* – promotor – dr hab. S. Moskalewski (1986 r.).
27. Dr n. med. Izabela Młynarczuk-Biały – *Badanie przeciwnowotworowego działania cytokin nadrodziny czynnika martwicy nowotworów (TNF oraz TRAIL) w połączeniu z inhibitorami wybranych proteaz wewnątrzkomórkowych w modelu białaczek ludzkich in vitro* – promotor – dr hab. J. Gołąb (2004 r.).

28. Dr n. med. Stanisław Moskalewski – *Badanie zjawiska powstawania kości pod wpływem przeszczepów izolowanych i hodowanych in vitro komórek nabłonka pęcherza moczowego i pęcherzyka żółciowego* – promotor – doc. K. Ostrowski (1963 r.).
29. Dr n. med. Andrzej Obersztyn – *Resorpcja zębów mlecznych u psów pozbawionych zawiązków zębów stałych* – promotor – doc. K. Ostrowski (1960 r.).
30. Dr n. med. Anna Osiecka-Iwan – *Charakterystyka niektórych zjawisk immunologicznych, związanych z przeszczepami izolowanych chondrocytów* – promotor – prof. S. Moskalewski (2000 r.).
31. Dr n. med. Kazimierz Ostrowski – *Lokalizacja mitochondriów w nabłonku jelita cienkiego myszy po dużych dawkach witaminy A* 2 promotor – prof. J. Zweibaum (1952 r.).
32. Dr n. med. Marek Pieńkowski – *Badania nad wpływem concanavaliny-a na limfocyty krwi obwodowej oraz immunologiczną odpowiedź humoralną* – promotor – dr hab. W. Sawicki (1971 r.).
33. Dr n. med. Jan Rowiński – *Kinetyka proliferacji nabłonka gruczołów jelitowych okrężnicy świnki morskiej i niektóre aspekty regulacji tego procesu* – promotor – dr hab. W. Sawicki (1971 r.).
34. Dr n. med. Teresa Rymaszewska-Kossakowska – *Powstawanie komórek plazmatycznych w najbliższym węzle chłonnym królika, drenującym allogeniczny przeszczep skóry* – promotor – prof. K. Ostrowski (1968 r.).
35. Dr n. med. Wojciech Sawicki – *Badania autoradiograficzne komórek tucznych płynu otrzewnowego* – promotor – prof. K. Ostrowski (1964 r.).
36. Dr n. med. Piotr Siciński – *Niektóre aspekty strukturalne i ultrastrukturalne nabłonka jelitowego pokrywającego grudki chłonne kępek Peyera u myszy* – promotor – dr hab. J. Rowiński (1986 r.).
37. Dr n. med. Piotr Skopiński – *Ultrastrukturalna ocena mięśnia sercowego szczurów przebywających w warunkach zmienionej grawitacji* – promotor – prof. W. Stodolnik-Barańska (1994 r.).
38. Dr n. med. Wanda Stodolnik-Barańska – *Wpływ wibracji i mikrofal na zachowanie się komórek i chromosomów* – promotor – prof. K. Ostrowski (1966 r.).
39. Dr n. med. Andrzej Szmurło – *Użyteczność testu angiogenezy indukowanej limfocytami w diagnozie niektórych jednostek chorobowych oraz w ocenie immunokompetencji tkanki limfoidalnej* – promotor – dr hab. M. Kamiński (1984 r.).
40. Dr n. med. Jan Więckowski – *przewód otwarty w 1966 r., anulowany Uchwałą Rady Wydziału z powodu nielegalnego, w świetle ówczesnych obyczajów, wyjazdu doktoranta.*
41. Dr n. med. Krzysztof Włodarski – *Chondro – i osteoindukcyjne właściwości ustalonych linii komórkowych* – promotor – prof. K. Ostrowski (1970 r.).
42. Dr n. med. Paweł Włodarski – *Rola białka p53 w odnowie hematopoezy po liczeniu 5-fluorouracyłem* – promotor – dr hab. T. Skórski (2000 r.).
43. Dr n. med. Wójcik Cezary – *Badania proteasomów w cyklu komórkowym* – promotor – prof. W. Sawicki (1996 r., Nagroda Prezesa Rady Ministrów).
44. Dr n. med. Marek Zaleski – *Badania nad osteogenezą indukowaną u świnki morskiej pod wpływem przeszczepów homogennych nabłonka przejściowego* – promotor – doc. K. Ostrowski (1963 r.).

45. Dr n. med. Mariusz Żmijewski – *Analiza jakościowa i ilościowa wybranych składników ultrastrukturalnych jąder komórek zewnątrzwydzielniczych trzustki* – promotor – prof. J. Rowiński (1996 r.).

Habilitacje obronione w Katedrze i Zakładzie Histologii i Embriologii

1. Dr hab. n. med. Przemysław Czerski – *Badania nad zdolnością komórek tkanki limfoidalnej do wielokierunkowego różnicowania się* (1967 r.).
2. Dr hab. n. med. Dariusz Górecki – *Analiza ekspresji genów kompleksu dystrofiny w mózgu* (1997 r.).
3. Dr hab. n. med. Stanisław Barański – *Badania biologicznych efektów swoistego oddziaływania mikrofal* (1967 r.).
4. Dr hab. n. med. Marek Kamiński – *Badania nad tworzeniem się naczyń krwionośnych w przebiegu miejscowej reakcji „przeszczep przeciwko gospodarzowi”* (1981 r.).
5. Dr hab. n. med. Jerzy Kawiak – *Wybrane zagadnienia z biochemii związków siarczanowych w chrząstce* (1963 r.).
6. Dr hab. n. med. Janusz Komender – *Niskocząsteczkowa proteaza komórek mastytoma* (1970 r.).
7. Dr hab. n. med. Jacek Malejczyk – *Badania nad naturalną cytotoksycznością limfocytów przeciwko chondrocytom i komórkom stransformowanym onkogennym wirusem brodawczaka ludzkiego* (1995 r.).
8. Dr hab. n. med. Stanisław Moskalewski – *Tworzenie się chrząstki po przeszczepieniu izolowanych chondrocytów* (1970 r.).
9. Dr hab. n. med. Andrzej Obersztyn – *Substancje stosowane do bezpośredniego pokrycia miazgi w świetle badań przeprowadzonych metodą własną na siekaczu szczura* (1966 r.).
10. Dr hab. n. med. Jan Rowiński – *Biomedyczne zastosowania ilościowej analizy obrazu chromatyny jąder komórkowych* (1980 r.).
11. Dr hab. n. med. Wojciech Sawicki – *Proliferacja, migracja i różnicowanie komórek tucznych indukowanego brodawczaka myszy* (1968 r.).
12. Dr hab. n. med. Piotr Siciński – *Genetyka molekularna dystrofii mięśniowej u myszy mdx* (1990 r.).
13. Dr hab. n. med. Wanda Stodolnik-Barańska – *Badania wczesnych okresów rozwoju zarodkowego myszy* (1977 r.).
14. Dr hab. n. med. Krzysztof Włodarski – *Indukowanie heterotopowej osteogenezy i mielogenezy przez przeszczepy xenogenicznych komórek nabłonkowych* (1980 r.).
15. Dr hab. n. med. Wójcik Cezary – *Proteasomy a różnicowanie komórkowe i apoptoza* (2001 r.).

Ważniejsze prace opublikowane przez obecnych pracowników Katedry

1. Barańska W., Konwiński M., **Kujawa M.**: *Fine structure of the zona pellucida of unfertilized egg cells and embryos.* J Exp Zool 1975, 192: 193-202.
2. Bernard A.E., Budd G.C., **Ostrowski K.**: *Autoradiographic methods in enzyme cytochemistry. The cellular and ultrastructural localisation of organophosphate-sensitive esterases in mouse liver and kidney.* Exp Cell Res 1970, 60: 405-418.
3. Baryłko B., **Włodarski P.**, Binns D.D., Gerber S.H., Earnest S., Sudhof T.C., Grichine N., Albabesi J.P.: *Analysis of the catalytic domain of phosphatidylinositol 4-kinase type II.* J Biol Chem 2002, 277 (46): 44366-44375.
4. **Biały L.P.**, Ziemba H.T., Marianowski P., Frącki S., Bury M., Wójcik C.: *Localization of a proteasomal antigen in human spermatozoa: immunohistochemical electron microscopic study.* Folia Histochem Cytobiol 2001, 39 (2): 129-130.
5. **Bury M.**, Młynarczuk I., Pleban E., Hoser G., Kawiak J., Wójcik C.: *Effects of an inhibitor of tripeptidyl peptidase II (Ala-Ala-Phe-chloromethylketone) and its combination with an inhibitor of the chymotrypsin-like activity of the proteasome (PSI) on apoptosis, cell cycle and proteasome activity in U937 cells.* Folia Histochem Cytobiol 2001, 39 (2): 131-132.
6. Grzela T., Łazarczyk M., Niderla J., Gołąb J., **Łazarczyk M.A.**, Skopiński P.: *Pentoxifylline promotes development of murine colon adenocarcinoma-derived metastatic tumors in liver.* Oncology Reports 2003, 10: 1805-1809.
7. **Grzela T.**, Krauze A., Grzela K., Łazarczyk M., Niderla J., Samaha R., Dziunycz P., Milewski L., Korczak-Kowalska G., Kulus M.: *Impaired apoptosis of lymphocytes derived from patient with decreased expression of caspase-8 results in ALPS-like phenotype.* Int J Mol Med 2004, 14: 937-942.
8. Golab J., Nowis D., Skrzycki M., Czeczot H., Baranczyk-Kuzma A., Wilczynski G.M., Makowski M., Mroz P., Kozar K., Kaminski R., Jalili A., Kopec M., **Grzela T.**, Jakobisiak M.: *Antitumor effects of photodynamic therapy are potentiated by 2-methoxyestradiol – a superoxide dismutase inhibitor.* J Biol Chem 2003, 278: 407-414.
9. **Hevelke A.**, Skopiński P.: *Choroby mitochondrialne i ich udział w patologii naczyni wzroku.* Okulistyka 2002, 4: 22-29.
10. **Hyc A.**, Malejczyk J., Osiecka A., Moskalewski S.: *Immunological response against allogeneic chondrocytes transplanted into joint surface defects in rats.* Cell Transplantation 1997, 6: 119-124.
11. **Hyc A.**, Osiecka-Iwan A., Strzelczyk P., Moskalewski S.: *Effect of Il-1b, TNF-a, and IL-4 on complement regulatory protein mRNA expression in human articular chondrocytes.* Int J Mol Med 2002, 11: 91-94.
12. **Jankowska E.**, Barańska W., Baran W., Zdanowicz H., Marciniak M.: *Morphometric ultrastructural study of satellite cells of rats during postnatal development (1st and 30th daf).* Folia Morphol 1994, 53 (3): 137-147.
13. **Jozwiak J.**, Skopiński P., Komar A., Wojcik A., Malejczyk J.: *Characterisation of epithelial cell line from rat cornea.* Eye 2001, 15: 82-88.

14. **Jozwiak J.**, Skopinski P., Grzela T., Malejczyk J.: *Potential application of cytokine level measurement in corneal epithelium*. Int J Mol Med 2001, 7 (6): 665-667.
15. **Kujawa M.**, Baran W., Jankowska-Steifer E.: *Quantitative ultrastructural changes in satellite cells of rats immobilized after soleus muscle denervation*. Exp Mol Pathol 2005, 78: 78-85.
16. Kujawa M., Baran W., **Jankowska-Steifer E.**: *Morphometric ultrastructural analysis of satellite cells in denervated rat soleus muscle*. Exp Mol Pathol 2004, 76: 166-172.
17. **Łazarczyk M.**, Grzela T., Niderla J., Łazarczyk M.A., Milewski Ł., Dziunycz P., Skopiński P., Gołąb J.: *Differential influence of pentoxifylline on murine colon adenocarcinoma and melanoma-derived metastatic tumor development in lungs*. Oncology Reports 2004, 11: 1121-1125.
18. Makowski M., Grzela T., **Niderla J.**, Łazarczyk M., Mróz P., Kopeć M., Legat M., Strusińska K., Koziak K., Nowis D., Mrówka P., Wąsik M., Jakóbiśiak M., Gołąb J.: *Inhibition of cyclooxygenase-2 indirectly potentiates antitumor effects of photodynamic therapy in mice*. Clin Canc Res 2003, 9: 5417-5422.
19. **Malejczyk J.**, Malejczyk M., Köck A., Urbanski A., Majewski S., Hunzelmann N., Jablonska S., Orth G., Luger T.A.: *Autocrine growth limitation of human papillomavirus type 16 harboring keratinocytes by constitutively released tumor necrosis factor- α* . J Immunol 1992, 149: 2702-2708.
20. **Malejczyk J.**, Malejczyk M., Majewski S., Breitburd F., Luger T.A., Jablonska S., Orth G.: *Increased tumorigenicity of human keratinocytes harboring human papillomavirus type 16 is associated with resistance to endogenous tumor necrosis factor- α -mediated growth limitation*. Int J Cancer 1994, 56: 593-598.
21. **Malejczyk J.**, Kaminski M.J., Malejczyk M., Majewski S.: *Natural cell-mediated cytotoxic activity against isolated chondrocytes in the mouse*. Clin Exp Immunol 1985, 59: 110-116.
22. **Malejczyk J.**, Majewski S., Jablonska S., Rogozinski T.T., Orth G.: *Abrogated NK-cell lysis of human papillomavirus (HPV)-16-bearing keratinocytes in patients with pre-cancerous and cancerous HPV-induced anogenital lesions*. Int J Cancer 1989, 43: 209-214.
23. **Młynarczyk I.**, Mroz P., Hoser G., Nowis D., Bialy L.P., Ziemia H., Grzela T., Feleszko W., Malejczyk J., Wojcik C., Jakóbiśiak M., Golab J.: *AAF-cmk sensitizes tumor cells to trail-mediated apoptosis*. Leuk Res 2004, 28 (1): 53-61.
24. **Młynarczyk I.**, Hoser G., Grzela T., Stoklosa T., Wojcik C., Malejczyk J., Jakóbiśiak M.: *Augmented pro-apoptotic effects of TRAIL and proteasome inhibitor in human promonocytic leukemic U937 cells*. Anticancer Res 2001, 21 (2A): 1237-1240.
25. **Moskalewski S.**: *Isolation and culture of the islets of Langerhans of the guinea pig*. Gen Comp Endocrinol 1965, 5: 342-353.
26. **Moskalewski S.**, Kawiak J.: *Cartilage formation after homotransplantation of isolated chondrocytes*. Transplantation 1965, 3: 737-747.
27. **Moskalewski S.**, Thyberg J., Lohmander S., Friberg U.: *Influence of colchicines and vinblastine on the Golgi complex and matrix deposition in chondrocyte aggregates*. Exp Cell Res 1975, 95: 440-454.

28. **Moskalewski S.**, Boonekamp P.M., Scherft J.P.: *Bone formation by isolated calvarial osteoblasts in syngeneic and allogeneic transplants: Light microscopic observations.* Amer J Anat 1983, 176: 249-263.
29. **Mystkowska E.T.**, **Niemierko A.**, Komar A., **Sawicki W.**: *Embryotoxicity of magainin-2-amide and its enhancement by cyclodextrin, albumin, hydrogen peroxide and acidification.* Human Reprod 2001, 16: 1457-1463.
30. **Mystkowska E.T.**, **Niemierko A.**, Komar A., **Sawicki W.**: *Embryotoxicity of magainin-2-amide and its enhancement by cyclodextrin, albumin, hydrogen peroxide and acidification.* Human Reprod 2001, 16 (7): 1457-1463.
31. **Oldak M.**, Smola H., Aumailley M., Riviero F., Pfister H., Smola-Hess S.: *The human papillomavirus type 8 E2 protein suppresses beta 4 integrin expression in primary human keratinocytes.* J Virol 2004, 78 (19): 10738-10746.
32. **Osiecka-Iwan A.**, Hyc A., Moskalewski S.: *Immunosuppression and rejection of cartilage formed by allogeneic chondrocytes in rats.* Cell Transplantation 1999, 8: 627-636.
33. **Osiecka-Iwan A.**, Hyc A., Józwiak J., Komar A., Niderla J., Moskalewski S.: *Transplants of rat chondrocytes evoke strong humoral response against chondrocyte-associated antigen in rabbits.* Cell Transplantation 2003, 12: 389-398.
34. **Ostrowski K.**, Dziedzic-Goćławska A., Stachowicz W., Michalik J.: *Changes in crystallinity of bone mineral in development, healing and pathology estimated by electron spin resonance (ESR) spectrometry.* Calc Tiss Intl 1993, 52 (suppl. 1): 52.
35. **Ostrowski K.**, Dziedzic-Goćławska A., Michalik J., Stachowicz W.: *Centres paramagnetiques induits par les radiation dans l'oset d'autres tissus mineralises.* J Chim Phys 1996, 93: 174-181.
36. **Sawicki W.**, **Mystkowska E.T.**: *Contraceptive potential of peptide antibiotics.* Lancet 1999, 353: 464-465.
37. **Skopiński P.**, Sommer E., Borowska A., Hevelke A., Rogala E., Skopińska-Różewska E.: *Angiotensin – converting enzyme activity and angiomodulatory effects of sera in patients with diabetic retinopathy.* Int J Clin Pharm Res 2001, 21 (2): 73-78.
38. **Skopiński P.**, Szaflik J., Duda-Król B., Nartowska J., Sommer E., Chorostowska-Wynimko J., Demkow U., Skopińska-Różewska E.: *Suppression of angiogenic activity of sera from diabetic patients with non-proliferative retinopathy by compounds of herbal origin and sulindac sulfone.* Int J Mol Med 2004, 14: 707-711.
39. **Włodarski K.**: *The inductive properties of epithelial established cell lines.* Exptl Cell Res 1969, 57: 446-448.
40. **Włodarski K.**, Jakóbisiak M., Łuczak M.: *Orthotopic bone induction at sites of Moloney murine sarcoma virus inoculation in mice.* Nature 1979, 281: 386-387.
41. **Włodarski K.**, Jakóbisiak M., Janowska-Wieczorek A.: *Heterotopically induced bone marrow formation – morphology and transplantation.* Exp Hematol 1980, 8: 1016-1023.
42. **Włodarski K.H.**: *Bone formation in soft tissues*, [w:] Hall B.K. (red.), *Bone. A treatise*, vol. V: *Fracture repair and regeneration.* Ed CRC Press, Inc., Boca Raton Ann Arbor, London 1992, 313-337.
43. **Włodarski P.**, Wąsik M., Ratajczak M., Seignani C., Hoser G., Kawiak J., Gwirtz A., Calabretta B., Skorski T.: *Role of p53 in hematopoietic recovery after cytostatic treatment.* Blood 1998, 91: 2998-3006.

44. Wojtowicz A., Yamauchi M., Montella A., Bandiera P., Sotowski R., **Ostrowski K.**: *Persistence of Birefringence and specific collagen cross-links in dentine of teeth of the Nuraghi population living in Sardinia BC 1500-1200*. International Journal of Osteoarcheology 1998, 8: 288-294.

45. Wójcik C., **Sawicki W.**, Marianowski P., Benchaib M., Czyba J.C., Guerin J.: *Cyclodextrin enhances spermicidal effects of magainin 2-amide*. Contraception 2000, 61: 99-103.

Na rycinie 10 przedstawiono Zespół Kliniki w 2007 r.

Na stronie obok. **Ryc. 10. Zespół Katedry i Zakładu Histologii i Embriologii. I rząd od lewej:** Aldona Komar, Stanisław Moskalewski, Jacek Malejczyk (Kierownik Katedry i Zakładu), Krzysztof Włodarski, Anna Niemierko; **II rząd od lewej:** Tomasz Grzela, Dorota Radomska-Leśniewska, Marek Kujawa, Jarosław Józwiak, Ryszard Galus, Łukasz Biały, Izabela Młynarczuk-Biały, Paweł Włodarski, Ewa Jankowska-Steifer, Anna Iwan.

